

MŪSŲ

2015 5 (677)

LIETUVOS AKLŪJŲ IR SILPNAREGIŲ
SAJUNGOS MĖNESINIS ŽURNALAS

žodis

Leidžiamas nuo 1959 m. sausio mėn.

TURINYS

1		BELAUKIANT NEATEIS
2		LASS CENTRO TARYBOJE
3	A.VALENTA	AR PASINAUDOSIME?
5	V.RUTKŪNAS	NAUJŲ GALIMYBIŲ METAS
7	H.STUKAS	AKCENTAS - GAMINIŲ SEZONIŠKUMAS
9	D.ZUOZAITĖ	MUZIKAŲ MATYTI ŠIRDIMI
12	V.DUMBLIAUSKIENĖ	EILĖS
14		„SAVAITĖ“ KIEKVIENĄ SAVAITĘ
15	A.MONKEVIČIUS	NENUGALIMOJI
17	B.NARMONTAITĖ	GYVĄ PRAEITĮ PAJUTUS
18		REKORDAS PASTATYTAS
18	P.PLIUŠKA	VIENYBĖS SĖKLA
20	B.NARMONTAITĖ	TIKRIEJI PAVASARIO VYTURIUKAI
21	J.VALENTUKEVIČIUS	PEDAGOGAS, NOVATORIUS
23		TRUMPAI
III virš.	G.REČIŪNIENĖ	PAPRASTASIS KADAGYS
III virš.		TIFLOHUMORAS
IV virš.	V.GUDONIS	G. KORŽEV-ČUVELIOV. ĮKAITAI. GYVA UŽTVARA

Vyr. redaktorius
VYTAUTAS GENDVILAS –
2163-863

Redakcinė kolegija:
R.BALČIKONIENĖ,
V.DUMBLIAUSKIENĖ,
G.PADRIBONIENĖ,
P.PLIUŠKA,
G.SIDEREVIČIENĖ,
A.VALENTA (pavaduotojas),
V.GENDVILAS (pirmininkas).

Telefonai:
Atsakingoji sekretorė
I.BARADINSKIENĖ
A.VALENTA – 216-34-09
A.MAČIONIENĖ – 2163-863
Elektroninis paštas: mz@lass.lt
Puslapis Internete:
<http://www.musuzodis.lt>

Redakcijos adresas:
Naugarduko 91, 03160 Vilnius.
Duota rinkti 2015 05 22. SL 222
Pasirašyta spausdinti 2015 05 22.
Formatas 62x92. Popierius ofsetinis
Nr. 1. Ofsetinė spauda. 3,5 sp.l., 0,5
spalv. atsp., 4 l. l. Tiražas 690.
Kaina 0,59 Eur. Rinko ir maketavo
VšĮ „Brailio spauda“. Maketuotojas
Sergejus Mechas. Spausdino akcinė
bendrovė „Spauda“. Laisvės pr. 60,
05120 Vilnius, www.spauda.com.

MŪSŲ ŽODIS is published each
month by the Lithuanian Association
of the Blind and Visually Handi-
capped in Lithuania. Chief editor:
Vytautas Gendvilas. Address of the
editorial office: Naugarduko 91,
03160 Vilnius. Lithuania. Printed by
SPAUDA Press, Laisvės 60, 05120
Vilnius, Lithuania, www.spauda.com.

BELAUKIANT NEATEIS

Birželio 4 dieną Vilniuje įvyks Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos XXVI suvažiavimas - kaip reikalaujama šalies įstatymuose. Jame bus pateikta 2014 metų veiklos ataskaita. Bus pateiktos Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos veiklos bei finansinės atskaitomybės ataskaitos, išklaudyta LASS revizijos komisijos ataskaita. Bus ir einamųjų klausimų. Artėjančio suvažiavimo proga nuveiktus darbus apibendrinti, ateities planais pasidalinti mielai sutiko LASS pirmininkas **Sigitas Armonas**.

„M.Ž.“ Sakykite, kaip mūsų organizacija gyveno pirmuosius metus po rinkiminio atskaitinio suvažiavimo?

S.A. Ruošiant LASS XXV atskaitinį rinkiminį suvažiavimą buvome numatę aštuonias prioritetines veiklos kryptis. Suvažiavimo delegatų valia išrinktos penkios: rehabilitacija, fizinė ir informacinė aplinka, LASS narių aktyvinimas ir filialų stiprinimas, žmoniškųjų resursų stiprinimas, užimtumas. Į jas pasižiūrime, pasiskaitome ir stengiamės pagal tas kryptis organizuoti veiklą. Iš LASS XXIV suvažiavimo dar yra likęs klausimas apie lietuvišką kalbos sintezatorių. Apie tai šiame suvažiavime kalbės LASS centro tarybos narys Paulius Kalvelis ir LASS respublikinio centro darbuotojas Arvydas Juchna.

„M.Ž.“ Kaip sekasi gyventi pagal jūsų išvardintas kryptis?

S.A. Daugiausia praėjusio suvažiavimo delegatų balsų surinko rehabilitacijos kryptis. Įgyvendinant Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos programą į 2016-2018 metų jos įgyvendinimo priemonių planą socialinės rehabilitacijos srityje pavyko įtraukti priemonę, padėsiančią sukurti Socialinės žmonių su regos negalia rehabilitacijos normatyvinę bazę. Ji turėtų būti sukurta per 2016 metus. O 2017 metais ji turėtų būti pradėta įgyvendinti praktiškai. Turėtų atsirasti šioms paslaugoms skirtų valstybės lėšų, o konkurso tvarka turėtų būti atrinkta paslaugas teiksianti institucija. Konkurse, aišku, galėtų dalyvauti ir LASS. Tačiau būtų gerai, kad susikurtų neregijų socialinės rehabilitacijos sistema, panaši į profesinės žmonių su negalia rehabilitacijos sistemą.

„M.Ž.“ O kaip su fizine ir informacine aplinka? Reabilituotas žmogus darosi paslankesnis. Būtent tada jam ypač svarbi tampa ši prioritetinga LASS veiklos kryptis.

S.A. Reikia pripažinti, kad daugiausia dėme-

sio skiriame informacinei aplinkai. Sunkiau sekasi pritaikyti fizinę aplinką neregiams, diegti universalaus dizaino nuostatus į gyvenimą. Šioje srityje iniciatyvumo būta daug net iš įvairių valstybinių institucijų, tačiau darbai juda lėtokai.

„M.Ž.“ Ar turi mūsų žmonės darbo?

S.A. Gal kiek sunkesnė kalba yra apie užimtumą ir darbinę neregijų veiklą. Lietuvos darbo birža vėl turi Europos fondų finansuojamą kelių metų programą. Tai padės įdarbinti žmones su negalia. Teko bendrauti su Vilniaus regiono darbo biržos vadovu. Jai tenka trečdalis šalies darbo rinkos. Sutarėme, kad bendradarbiausime, tačiau dar reikia aptarti to bendradarbiavimo formas. O jei kalbėsime apie profesinę žmonių su negalia reabilitaciją, tai, kiek žinau, yra sukurta darbo grupė, analizuojanti profesinės reabilitacijos situaciją. Bėda ta, kad mus į panašias darbo grupes nelabai kviečia. Greitu laiku turėtų būti pristatytas šios grupės darbo rezultatas. Mūsų organizacijoje ir jos struktūrinuose padaliniuose dirbančių aklųjų ir silpnaregių nemažėja. Akluosius ir silpnaregius sunkiai sekasi įdarbinti visuomenėje. Šalies darbo rinkoje mūsų žmonėms ką nors susirasti yra sunku.

„M.Ž.“ Kaip sekasi stiprinti LASS struktūrą ir jos padalinius?

S.A. Nuo šių metų pradėjome lyg ir bandomąjį projektą, kurio tikslas - paremti LASS filialus. Galima sakyti, kad per praėjusius metus savo norą apibrėžėme taisyklėmis. Regioniniai centrai pirmojo šių metų pusmečio lėšas jau gavo. Kaip jas naudos - jau yra apsitarę. Matysime, kaip seksis.

LASS respublikinis centras bando inicijuoti sociokultūrinio gyvenimo pokyčius. Bandome išsiaiškinti, ko labiau norime: ar savo narius burti bendrauti, ar siekti kiek galima profesionalinio mūsų teikiamų sociokultūrinių paslaugų lygio. Šių metų rudenį turėtume pasirinkti vyraujančią kryptį.

Jei grįžtume prie jau šio socialinės žmonių su negalia integracijos programos įgyvendinimo priemonių plano, tai reikia apgailestauti, kad jame numatyta mažiau lėšų skirti leidybos projektams. Asociacijų rėmimo dalis turėtų išlikti, kaip ir buvusi. O leidybai lėšų planuojama skirti 20 proc. mažiau. Kitaip tariant, kiek 2015 metais. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, turinti informuoti visuomenę žmonių su negalia klausimais, turi savų sumanymų, tačiau kol kas tų sumanymų vaisių dar nesimato. Pagyvėsim

- pamatysim. Nors ministerijos planai leidybos srityje dar netapo kūnu, tačiau artimiausiems trejiems metams lėšų mažinimo neįgalųjų leidybai planai yra. Tokie projektai. Dažnai atsitinka taip, kad pradiniai planai nuo realiųjų skiriasi gerokai. Kaip bus ši kartą - pasakyti negaliu.

„M.Ž.“ Ar tai reiškia, kad kalbos kalbomis, o valdžia daro taip, kaip jai reikia?

S.A. Sprendžiant panašius klausimus formaliai biurokratinė tvarka yra išlaikoma: diskutuojama, sakomos pastabos, balsuojama, tačiau viršų čia ima valstybininkai. Tikro dialogo tarp valstybės institucijų ir nevyriausybinų žmonių su negalia organizacijų mes, jų atstovai, pasigendame. Dialogas dažnai virsta valstybės institucijų monologu.

„M.Ž.“ Ar vaistų nuo šios „ligos“ turime?

S.A. Praėjusių metų gruodžio 3 dieną vykusioje akcijoje jėgas suvienijome. Gal dėl to ir šių metų finansavimas padidėjo 2,5 mln. litų. O nuo šių skaičių yra planuojami ir 2016-2018 metų skaičiai.

„M.Ž.“ Kokie artimiausi darbai laukia?

S.A. Artimiausiu metu turėtume susitikti su Techninės pagalbos neįgaliesiems centro vadovybe. Kol ši institucija atlieka visas biurokratinės procedūras, praeina pusė metų. O akliesiems ir silpnaregiams techninės pagalbos priemonių reikia ir pirmą metų pusmetį.

„M.Ž.“ Apie LASS kalbame, kaip apie dalyvę valstybės gyvenimo reikaluose. O kaip mes gyvuojame kaip organizacija? Stiprėjame, silpnėjame?

S.A. Mūsų organizacijos gamybinių įmonių produkcijos apimtis lyginant su 2014 metais didėja. Vilniečių „Liregus“ ir klaipėdiečių „Regse-da“ apimtis didėja. Bėda tik ta, kad šiauriečių „Aksida“ - mažėja. Dirbančių žmonių su regos negalia nei mūsų įmonėse, nei visuomenėje ne-

mažėja. Mūsų organizacijos narių po truputį mažėja. Ši tendencija jau tapo stabiliu reiškiniu. Tačiau mažėja ir šalies gyventojų. Mažėjančiu blogai matančių žmonių skaičiumi lyg ir reikėtų džiaugtis. Tačiau bėda čia yra ta, kad mes vis sunkiau galime gauti žinių apie regėjimo problemų turinčius žmones. Neįgalumo nustatymo tarnyba „pasiskleidė“ per visą Lietuvą. Dingo centralizuotas informacijos šaltinis. Žmones su regos negalia surasti bus sunkiau ir sunkiau.

Blogiausia situacija ieškant naujų narių yra Kauno regione. Ir regionams, ir rajonų filialams reikėtų pavyzdį imti iš tokių, kaip LASS Švenčionių rajono filialo pirmininkė Stasė Mažuolienė. Jei lauksime, kol regėjimo problemų turintis žmogus ateis į mūsų organizaciją, tai galime jo ir nesulaukti. LASS narių mažėjimo problemas turėtume greitu laiku apsvarstyti ir pabandyti rasti šios problemos sprendimo būdų.

„M.Ž.“ O ką turime nuveikti iki 2016 metų suvažiavimo? Kokie tai galėtų būti darbai?

S.A. Svarbiausia, kad šiame priemonių plane atsirastų socialinės žmonių su regos negalia reabilitacijos sistemos kūrimo darbų, aišku, svarbu ir jų įgyvendinimas. Ne pirmi metai kalbame ir apie mūsų organizacijos įstatus. Reikėtų juos pakeisti dar iki ataskaitinio rinkiminio suvažiavimo, kad po to niekam nekiltų minčių, jog dangstantis įstatų keitimu kažkas siekia kažkokių tikslų. Taip pat ir pats gyvenimas įstatams jau yra padiktavęs keletą klausimų, na kad ir narių iš organizacijos šalinimas. Pasikeitęs ir pats asociacijų veiklą nusakantis įstatymas. Taip pat turime atsakyti į klausimą, ką darysime su savo poilsiavietėmis. Jos sensta, dėvisi. Remontui reikia daug pinigų. Turime nuspręsti, ar tuos pinigus skirsime poilsiavietėms, ar ieškosime kitų mūsų žmonių poilsio organizavimo būdų.

„M.Ž.“ Ačiū už pokalbį.

LASS CENTRO TARYBOJE

Gegužės 5 d. Vilniuje įvyko ketvirtasis šiais metais LASS centro tarybos posėdis. Jame dalyvavo 11 (iš 14) LASS centro tarybos narių, Revizijos komisijos pirmininkė ir sekretorius bei kviestiniai asmenys.

Centro tarybos nariai supažindinti su 2014 m. LASS veiklos bei finansinės atskaitomybės ataskaitų projektais ir įpareigoti pateikti savo pastabas bei siūlymus.

LASS pirmininkas Sigitas Armonas informavo apie balandžio 23 d. Kaune įvykusį VŠĮ Kauno aklųjų ir silpnaregių centro dalininkų susirinkimą. Priimtas sprendimas pakartotinai kreiptis į Kauno miesto savivaldybę dėl papildomo finansavimo centrui skyrimo.

Tarybos nariai priėmė sprendimą apmokėti dalį išlaidų (iki 21 tūkst. eurų), susijusių su UAB „Liregus“ poilsiavietės „Zelva“ valgyklos pastato remontu. Taryba įpareigojo LASS pirmininką pasirašyti paskolos sutartį su VŠĮ Kauno ir Marijampolės regionų aklųjų centru remonto darbams kofinansuoti.

LASS kultūros ir meno prieinamumo komisijos pirmininkė Lina Puodžiūnienė supažindino tarybos narius su LASS kultūrine veikla ir planuojamais vykdyti projektais. Taryba pritarė šios komisijos sudėties keitimui: vietoje Laimos Zemleckienės komisijoje dirbs LASS Kelmės rajono filialo folkloro ansamblio „Ramočia“ vadovas Valdas Rutkūnas.

AR PASINAUDOSIME?

Alvydas VALENTA

Kovo mėnesį pirmiausia Lietuvos darbo biržos (LDB) interneto svetainėje www.ldb.lt pasirodė informacija apie naują neįgaliųjų profesinei reabilitacijai skirtą projektą. Vėliau šį pranešimą paskelbė ir kitos su neįgaliaisiais ir jų veikla susijusios svetainės - lass.lt, ndt.lt. Vis dėlto, kaip tokiais atvejais dažniausiai atsitinka, informacijos niekada nebūna per daug. Prieš pereidami prie subjektyvių pamastymų ir pastebėjimų, skaitytojams siūlome patiems susipažinti su minėto pranešimo tekstu.

„Neįgaliųjų integracija į darbo rinką yra gerokai ilgesnė nei kitų darbo ieškančių žmonių. Didindama neįgaliųjų užimtumo galimybes, Lietuvos darbo birža pradeda įgyvendinti naują Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Pagalba neįgaliesiems“. Tai gera proga žmonėms su negalia pradėti savo karjerą iš naujo - bus sudarytos palankios sąlygos ir aplinkybės atkurti darbingumą, įgyti naujų profesinių gebėjimų ir įsitvirtinti darbinėje veikloje bei visuomenėje. Per 36 mėnesius galės dalyvauti 2 tūkst. teritorinėse darbo biržose registruotų neįgaliųjų, kuriems nustatytas nuo 0 iki 45 procentų darbingumo lygis, ir asmenys, kurie pirmą kartą kreipėsi į Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybą dėl darbingumo lygio nustatymo. Profesinės reabilitacijos programoje laukiami žmonės, turintys jutimo, psichikos, fizinę ar sutrikusio intelekto negalią. Neįgalieji, kuriems nustatytas profesinės reabilitacijos paslaugų poreikis, galės atstatyti darbo įgūdžius, įgyti arba tobulinti kvalifikacijas bei įgyti kompetencijų norint įsidarbinti ar pradėti dirbti savarankiškai. Neįgalieji galės pasirinkti iš 13 šiuo metu veikiančių įstaigų, esančių arčiausiai gyvenamosios vietos ir siūlančių apie 300 skirtingų mokymo programų. Tikimasi, kad remiamas profesinės reabilitacijos programas baigs 92 proc., o pradės dirbti - 50 proc. projekto dalyvių. Projektas bus įgyvendinamas kartu su 11 partnerių - 10 teritorinių darbo biržų bei Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.“

Programos

Įvairūs projektai seniai yra tapę įprasta mūsų gyvenimo dalimi. Gal net tam tikra mūsų dienų rykšte: prasideda, vyksta, baigiasi - dažnai jų

organizatorius ir vykdytojus tiek ir tematai! Apie Lietuvos darbo biržos projektą, skirtą profesinei neįgaliųjų reabilitacijai, šito niekaip nepasakysi: mūsų žiniomis, tai jau antrasis Europos socialinio fondo finansuojamas tokio pobūdžio projektas. Apie pirmąją informacija internete pasirodė beveik prieš penkerius metus, 2010 metų viduryje. Tarp aklyjų šis projektas nesulaukė didelio populiarumo, o ir šiaip įvairiuose neįgaliųjų užimtumui, profesinei reabilitacijai skirtuose forumuose dėl jo tikslingumo ir pasiektų rezultatų pasigirdavo abejonių ir ne visada palankių nuomonių. Bet kas ėjo - praėjo. Perskaičius informaciją apie naują projektą, iš pradžių irgi kilo tam tikrų abejonių: 2000 neįgaliųjų, apie 300 mokymo programų, tikimasi įdarbinti beveik pusę projekte dalyvavusių žmonių - labai jau optimistiška! Tačiau ko tik šiame pasaulyje nebūna!

Projektą koordinuojančios LDB darbuotojos Ritos Abukaitės teigimu, nuo kovo 1 d., kai jis prasidėjo, per du mėnesius profesiskai reabilituoti panoro jau 50 neįgaliųjų. Vien Vilniaus teritorinė darbo birža iki gegužės 1 d. nusiuntė 24 žmones, per gegužę, kol rengiamas šis žurnalo numeris, planuoja nusiųsti dar 19, taigi iki birželio 1 d. - 43. Pradžia, atrodo, visai nebloga.

Šių eilučių autoriui tam tikrų abejonių sukėlė ir 300 neįgaliesiems žmonėms skirtų mokymo programų, bet, atidžiau pasigilinus, tai tampa visiškai įmanoma. Jau minėtoje Lietuvos darbo biržos interneto svetainėje galima rasti visus projekte dalyvaujančius profesinės reabilitacijos centrus ir visas jų siūlomas programas. Neskaičiačiau, kiek jų iš tikrųjų yra, bet kiekvienas centras siūlo bent keliolika, o kai kurie - po dvidešimt ar daugiau. Kitas dalykas, kad kai kurios programos - kompiuterinio raštingumo pagrindų, biuro administravimo, siuvėjo, virėjo ar jo pagalbininko - yra panašios, skiriasi nedaug, todėl realiai veiklų neįgaliesiems siūloma daug mažiau. Tai neturėtų žmonių klaidinti. Antra vertus, LDB, siūlydama tokią gausybę mokymo programų, su tikrove neprasilenkia: rinkis, žmogau, kas patinka, kas labiau priimtina, arčiau širdies ir gyvenamosios vietos, mokykis, gilinkis, įgyk naujų įgūdžių, kompetencijos ir ją panaudok!

Kokios programos vyrauja? Bene populiariausios - jau minėtos informacinės technologijos (kompiuterio vartotojo pagrindai, kompiuterinė grafika, interneto svetainių kūrimas), taip pat buhalterinė apskaita, biuro administravimas, viešbučio kambarinės darbas, floristika, įvairūs amatai - siuvimas, pynimas, darbas su oda - ir pan. Tačiau yra ir ne visai įprastų, pavyzdžiui, žirgų prižiūrėtojo ar kapų tvarkytojo programa. Pirmoji mintis, perskaičius apie šias dvi programas, buvo tokia: ar galėtų, pavyzdžiui, žirgų prižiūrėtoju ar kapų tvarkytoju būti regėjimo negalią turintis žmogus? Žinoma, ne visiškai ne-regys, bet dar turintis regėjimo likutį, atskiriantis žirgo priekį nuo pasturgalio, ant kapo paliktą šiukšlę nuo pasodintos gėlės. Padiskutuoti, pasiginčyti būtų ne tik įdomu, bet ir naudinga. Šiaip ar taip, panorę dalyvauti profesinės reabilitacijos programose, rinktis tikrai turi iš ko!

Dalyviai

Kiek realiai profesinė reabilitacija prieinama ir reikalinga regėjimo negalią turintiems žmonėms? Ar aklieji ir silpnaregiai joje dalyvauja? Kokios nors tikslios ar ne visai tikslios statistikos darbo birža neturi. Norėdamas tai sužinoti, turi kreiptis į konkrečius profesinės reabilitacijos arba darbo rinkos mokymo centrus ir teirautis. Taigi keletą centrų šito ir pasiteiravome. Pirmiausia paaikškėjo, kad ne visi centrai, siūlantys profesinės reabilitacijos programas, vienu metu pasirengę priimti visų negalių žmones: pavyzdžiui, Kaune veikiantis reabilitacijos centras „Vilties žiedas“ labiau orientuojasi į klausos, o Panevėžio darbo rinkos mokymo centras - į fizinę ar psichikos negalią turinčius žmones. Specializacija nėra blogas (dažnai net labai geras) dalykas, tačiau, panorę profesiskai reabilituotis, į pastarąją aplinkybę turėtų atsižvelgti. Kituose centruose aklieji ir silpnaregiai - nedažni svečiai.

Šiaulių darbo rinkos mokymo centro profesinės reabilitacijos skyriaus vadovė Giedrė Martinaitienė: „Mūsų centras veikia jau septyneri metai. Visiškai nematančių mokinių neturėjome, silpnaregių - turime. Du mokymo programas baigė 2013 m. ir sėkmingai dirba, du dar mokosi pagal kasininko pardavėjo ir prekybos salės darbuotojo programas. Manome, kad ir jie turėtų nesunkiai susirasti darbą. Taigi sėkmės istorijų turime, tačiau, kalbant apibendrintai, regėjimo negalią turintys žmonės profesinės reabilitacijos programose dalyvauja nenoriai: gal tų žmonių nėra daug, gal nepasitiki savimi, bet ateina mažai.“

Vilniaus Žirmūnų darbo rinkos mokymo centro profesinės reabilitacijos skyriaus vadovė Regina Mioldažienė: „Mūsų centras neįgaliesiems siūlo apie 30 programų. Turime akliesiems pritaikytus kompiuterius, didinimo programas, didinimo stiklą, specialų apšvietimą. Neprisimeinu, kad būtų reabilitavęsi visiškai nematantis žmogus, bet vienas kitas silpnaregis tikrai buvo. Mokėsi pagal kompiuterio pagrindų, virtuvės pagalbinio darbuotojo, sandėlininko programas.“

Valakupių reabilitacijos centro direktorė Edita Šatienė pirmiausia atkreipia dėmesį į tai, kad profesinė reabilitacija nėra vien tik profesijos mokymas ar perkvalifikavimas, antraip ji niekuo nesiskirtų nuo profesinio mokymo. Profesinė reabilitacija apima visą spektrą paslaugų: žmogaus gebėjimų vertinimą, pagalbą įsidarbinant, konsultavimą įrengiant ar pritaikant jau turimą darbo vietą, darbdavių konsultavimą ir pan. Tam tikrais atvejais žmogui profesinė reabilitacija gali būti net nereikalinga, pakanka konsultacijų dėl darbo vietos pritaikymo ir pan. Anot E. Šatienės, aklujų, norinčių dalyvauti profesinės reabilitacijos programoje, lyginant su kitais neįgaliaisiais, kreipiasi labai nedaug, nors sąlygos Valakupių reabilitacijos centre sudarytos geros: žmonės apgyvendinami, maitinami, be profesinių dalykų, gali mokytis brailio rašto, orientacijos ir mobilumo, kitų reikalingų įgūdžių. „Gal žmonės gąsdina tai, kad po reabilitacijos programos jiems pakartotinai bus nustatomas darbingumo lygis, gal per mažai informacijos, reklamos, nors mes ją skleidžiame įvairiais būdais, gal dar kokios kitos priežastys, bet kreipiasi tikrai nedaug“, - sakė direktorė.

Klausimas įdomus ir kažin, ar keliomis eilutėmis, labai paprastai, į jį galima atsakyti. Be abejonės, žmonėms kelia nerimą pakartotinis darbingumo lygio nustatymas - ką gausi dalyvaudamas reabilitacijos programoje, dar nežinai, o prarasti tam tikras socialines išmokas ar lengvatas gali greitai. Turbūt ne paskutinėje vietoje ir ta aplinkybė, kad jaunimas arba tie, kas tikrai sugeba, siekia rimtesnių mokslų, gilesnio pasirinktos specialybės supratimo nei gautų dalyvaudami profesinės reabilitacijos programoje. Likusieji - vieni dar turi darbą, kitiems gerai kaip yra, o tretieji gal ir dalyvautų arba dar dalyvaus...

Šių eilučių autorius pats pažįsta keletą žmonių, kurie Valakupių reabilitacijos centre gyveno ir reabilitavosi. Tiesa, tai turbūt buvęs kažkoks bandomasis projektas, o ne tikra profesinės reabilitacijos programa, bet aklieji jame da-

lyvavo. Šiaip ar taip, pirmiausia turėtume patys sau atsakyti į klausimą, kiek mūsų organizacijos nariams tokia reabilitacija reikalinga, įdomi ir patraukli? Ar mūsų žmonės apskritai norėtų joje dalyvauti, ar mato to dalyvavimo prasmę? Žinoma, šimtaprocentinio aiškumo niekada nepasieksime, bet regionų centrų, didesnių LASS filialų vadovai paprastai savo ganomuosius pažįsta ir jaučia jų nuotaiką bei poreikius. Gyva ir

atvira diskusija šia tema, ypač prasidėjus naujam projektui, matyt, naudinga būtų visiems. O mes, nei pernelyg agituodami ar reklamuodami, nei įkalbinėdami ar įtikinėdami, dar kartą norime atkreipti dėmesį, kad neįgaliems žmonėms atsiveria palankios galimybės gyvenime kai ką pakeisti. Pasinaudosime jomis ar ne, tai jau mūsų apsisprendimo reikalas, bet žinoti - turėtume.

RENGINIAI

NAUJŲ GALIMYBIŲ METAS

Valdas RUTKŪNAS

Pavasarinis gamtos skleidimosi metas - geriausias laikas nušvisti kūrybinių gebėjimų nestokojantiems kolektyvams ir LASS įvairiaspalviams meno kolektyvams, o ypač didžiųjų - Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio - miestų kultūros kūrėjams. Kaip ir visuomet, apsisukus dvejiems metų ratams, šiuose didžiausiose Lietuvos miestuose balandžio mėnesį vyko meno kolektyvų respublikinė apžiūra.

Šio pavasario vėjai į ilgametę įprastą Lietuvos aklujų ir silpnaregių sąjungos meno saviuoklos apžiūrą pūstelėjo ir atnaujintą dvasią. Be kolektyvų meninio lygio įvertinimo, iškelta idėja, kita vertus, ir uždavinys: ar gali skirtingų žanrų meno kolektyvai sukurti darnią kultūros visumą? Ar meno vadovai gali suburti savo žmones nuširdžiam kūrybiniam bendradarbiavimui? Rūpėjo pasidomėti, kaip LASS meno kolektyvai ne tik tenkina sąjungos žmonių kultūrinius poreikius, bet ir kokią įtaką turi bendram miestų kultūriniam gyvenimui. Apžiūros nuostatuose bu-

vo pažymėta, kad kolektyvai savo pasirodymus sujungia į vieningą visumą, o po koncertinės programos visi dalyvauja antroje apžiūros dalyje - bendroje gyvoje vakaronėje. Norint labiau paskatinti kūrybinį bendradarbiavimą, apžiūra vyko kaip konkursas, kuriame numatytos prizinės vietos, skiriamos už bendrą miesto pasirodymą.

Didieji miestai yra išlaikę gerą materialią bazę - visur yra erdvios salės, skirtos kultūriniam renginiams. Įvairių žanrų meno kolektyvams vadovauja ilgamečiai patyrę meno vadovai. Kolektyvai turi reikiamus muzikos instrumentus, drabužius, kitas būtinas priemones. Žinoma, piniginės paramos visuomet pageidaujama daugiau, nei gaunama, tačiau čia visada dera kelti klausimą - ar visada geriausiu būdu pasinaudojama galimybėmis?

Gerai, kad beveik visuose miestuose yra visų pagrindinių žanrų: instrumentinės muzikos, dainavimo, šokių, vaidybos, folkloro kolektyvų.

Talentingi vadovai turi galimybę atskleisti įvairiausių žmonių meninius gebėjimus. Tačiau kiekvienam žmogui reikalinga kultūrinė pilnatvė, kuri įmanoma bendradarbiaujant. Šios bendrystės trūkumai buvo labai pastebimi, kai šokėjai šoko pagal fonogramas, nors jų kolegos - instrumentinis kolektyvas - gali sugroti gyvai tą pačią muziką. Kai užgrodo muzikantai, nuo jų smagios muzikos kojos pačios, rodos, kilnojo, tačiau šokėjų poros nesisuko nei scenoje, nei salėje.

Apžiūra buvo skirta Etnografinių regionų metams. Gražu buvo klausytis tarmiškos šnektos ir sužinoti daugiau apie vietos regiono ypatumus. Gerai nuteikė tarp koncertinių numerių ir žaidimai, apeigos, įvairios užduotys. Svarbu, kad renginiuose galima buvo pamatyti vietinių tautodailininkų kūrybą.

Neįprastai sunki pasirodė, regis, lengviausia dalis - vakaronė. Ji kai kur tiesiog nevyko. Tai dar labiau išryškino įsisenėjusias kultūros bėdas. Todėl pirmosios vietos apžiūros komisija neskyrė. Dvi antrąsias vietas už LASS miestų meno kolektyvų pasirodymus pasidalijo Vilnius ir Panevėžys, o trečioji vieta atiteko Klaipėdai.

Koncertuose girdėjome nemažai skambalbalsių dainininkų, tačiau pasigedome, kad tie patys dainininkai suvienytų visą salę ir kad visi kartu galėtų apsikabinę dainuoti.

Reikia apgailestauti, kad liaudies muzikos kapelos neišnaudoja mūsų liaudies šokių, kurių priskaičiuojama tūkstančiais, turtų ir negroja liaudies šokių vakaruose. Ne scena yra aukščiausia kultūra, bet gebėjimas būti naudingiems gyvoje bendruomenės kultūroje.

Ne visuose miestuose puoselėjama šokių kultūra. Apie kultūros pilnatvę ir bendruomeniškumo ryšių stiprinimą sunku kalbėti, kai šokėjai, puikiai pasirodę koncerte, šokių gebėjimus scenoje ir „palieka“. O juk jie pirmieji turi pakelti bendruomenę nuo kėdžių ir pakviesti šaunaus pasišokimo, kuris geriausiai pakelia visų nuotaiką.

Norėtusi, kad dramos būreliai paieškotų naujų galimybių, kaip tapti visuomenės vertybių šviesuliais. Žodis turi didelę galią, vadovai tą galią turi stengtis apčiuopti ir meniškai skleisti.

Daug erdvės lieka tobulėti ir folkloro kolektyvams. Būtent jie turėtų tapti tiek meno kolektyvų, tiek vietinės bendruomenės bendradarbiavimo ir gyvosios kultūros vyksmo ašimi. Būtent jų vadovai turi geriausią visos gyvosios kultūros suvokimą, būtent folkloro kolektyvai turi duoti pavyzdį tautai gyvuoti. Todėl folklorinių ansamblių visa veikla tiek scenoje, tiek vakaronių, šven-

čių metu turi įtikinti, kad jos vertė ne mažesnė ir šiais laikais, kad ji įdomi ir ją gali perimti jaunimas.

Norėtusi, kad šios įžvalgos būtų vertinamos ne kaip kritika, į kurią reiktų atsikirsti, bet kaip nauja galimybė kultūros kolektyvams tobulėti ir bendradarbiauti, kad jie taptų gyvybingi, įjungtų jaunimą į savo gretas bei miestų bendruomenę - į savo renginius. Deja, dabar salės buvo toli gražu nepilnos, o ypač tiek tarp žiūrovų, tiek kolektyvuose trūksta jaunimo.

Paminėtos problemos nėra būdingos vien LASS kultūrinei veiklai. Tai yra visos respublikos kultūros sistemos skauduliai. Tačiau tai nereikia, kad aklųjų ir silpnaregių meninės pajėgos turi vilktis iš paskos. Anaiptol. Neregintys žmonės, kaip kur kas jautresni, galėtų tapti tautos įkvėpėjais, kaip kad nuo senų laikų tautą įkvėpdavo klajojantys neregiai dainiai, kanklininkai ir pasakotojai.

Kiekvienam žmogui po sunkių savaitės mokslų, darbų, būtina kiekvieną savaitgalį mažesnė ar didesnė šventė, kur jis galėtų atsigauti, pailsėti, atsikratyti įtampos, atstatyti bendruomeninius ryšius, sukaupti dvasinių ir fizinių jėgų naujai savaitei, mokslams, darbams ir netgi kovoms. Tai yra pagrindinis kultūros vaidmuo, ir aklųjų kultūros centrai galėtų tapti nuolatinais šios misijos skleidėjais, kur kiekvieną savaitgalį muzikantai griežtų viso miesto šokėjams, dainininkai dainuotų su visa bendruomene, pasakotojai sektų džiuginančias ir įkvepiančias istorijas. Ir ne tik aklųjų ir silpnaregių bendruomenėje, bet ir visoje miesto visuomenėje. Tai nėra naujos prievolės ar papildomi įsipareigojimai vadovams, tai tik naujos galimybės, atveriančios kelią jaustis naudingiems, trokštamiems, gerbiamiems ir įvertintiems. Tai naujos bendradarbiavimo, jaunų žmonių įsijungimo į veiklą galimybės, nes jaunimas labiausiai vertina gyvybiškumą. Tai naujos galimybės ir visiems regionų aklųjų centrams - jei didės jų įtaka, daroma miestui, tai ir patys centrai sulauks didesnio dėmesio bei paramos. Žinoma, tai neturi būti papildoma našta meno vadovams, priešingai, už gyvosios kultūros renginius reikia jiems būti dėkingiems, juos skatinti.

Kultūra negali būti laikoma vien užimtumu ar skylių užpildymu. Kiek galime vieni kitiems „rodytis“? Atėjo bendros veiklos, kuri kur kas vertingesnė ir įdomesnė, laikas. Norisi tikėti, kad visi bendromis jėgomis, vienas kitą paremdami, paskatindami ir įkvėpdami, naujai pažvelgsime į kultūrą, ir LASS meno kolektyvai taps dar svarbesni visai Lietuvai.

AKCENTAS - GAMINIŲ SEZONIŠKUMAS

Kinijoje iki šiol yra populiarus pasakojimas apie žmogų, turintį šimtą veidų. Šį pasakojimą perkėlus į verslo pasaulį derėtų pasakyti, kad jis turi ne šimtą, o dar daugiau veidų. Kiekviena įmonė, planuodama savo veiklą, renkasi tik jai būdingą verslo plėtros strategiją bei taktiką - nuo gaminių asortimento, darbuotojų pasirinkimo iki pelno klausimų. Šiauliuose esanti VŠĮ „Aksida“ nėra išimtis. Tai neįgaliųjų socialinė įmonė, kurioje dirba nemažai žmonių su įvairia negalia. Įmonės vadovai planuodami savo veiklą akcentuoja darbų bei užsakymų sezoniškumą. Tai šios įmonės vienas iš išskirtinių bruožų.

Kaip įmonė susitvarko su darbų sezoniškumu? Ar pakanka užsakymų ir kokių siūlymų turi „Aksidos“ vadovai? Į šiuos ir kitus klausimus „Mūsų žodžiui“ sutiko atsakyti „Aksidos“ direktoriaus pavaduotojas socialiniams reikalams **Kazimieras Gailius**.

„M.Ž.“ Apie VŠĮ „Aksida“ rašyta buvo seniai, todėl smulkiau pristatykite įmonę. Ką šiuo metu gaminate, kiek dirba žmonių?

K.G. Vienas iš pagrindinių mūsų gaminių yra karūniniai kamščiai alaus buteliams. Juos tiekiamė dvidešimt vienam aludariui. Pagrindinė rinka - Baltijos valstybės. Tiesa, turime du užsakovus iš Lenkijos. 2014 metais karūnkamščių pagaminome už vieną milijoną 564 tūkstančius litų. Deja, ši gamyba po truputį mažėja. Pavyzdžiui, pernai ji, palyginti su 2013 metais, sumažėjo 35 procentais. Priežastis - konkurencija. Lenkijoje dirba karūnkamščių gamybos įmonė, kurioje veikia šešios automatinės karūnkamščių gamybos linijos. Konkurentai labai sumažino kamštelių kainą. Mes negalime imti užsakymų, neatperkančių gamybos sąnaudų, todėl ši gamybos linija nedirba visu krūviu. Dabar apsiribojame mažaisiais aludariais. Prie karūnkamščių linijos dirba keturi žmonės. Du iš jų - su klausos negalia.

Antras didelis ir tradicinis mūsų gamybos baras - skalbinių segtukai. Jie gaminami iš medžio ir plastmasės, šiuos gaminius surenka tradiciškai neregijai. Taip pat negaliu nepaminėti užuolaidų laikiklių - jų yra įvairių. Pernai šios produkcijos pagaminome už 202 tūkstančius litų. Ši gamyba didėja. Vien tik 2014 metais ji padidėjo 22 proc.

Dar vienas iš naujesnių gamybos barų - surinkimo, pakavimo paslaugos, teikiamos kitoms

įmonėms. Iš jų keturios įmonės yra vietinės, o penktoji veikia kitame mieste. Tai elektros instaliacinių laidų šviestuvams surinkimas, ergonominių stalų kojų su elektros instaliacija surinkimas, saldinių dėžučių, dovanų maišelių komplektavimas. Ši verslo niša kol kas yra pelninga. Surinkimo ir pakavimo poreikis didelis. Vien tik pernai mūsų įmonė už šią veiklą gavo 787 tūkstančius litų. Čia gamyba padidėjo 78 procentais. Įmonės biudžetą papildė ir patalpų nuoma.

„M.Ž.“ Kaip ieškote užsakovų, kaip su jais bendraujate? Užsakymai pastovūs ar esama sezoniškumo?

K.G. Mūsų įmonėje užsakymais rūpinasi vienas žmogus - pats direktorius. Jis yra gamybininkas, todėl užsakymų gauti jam paprasčiau. Turiu pripažinti, kad mūsų įmonės produkcija yra sezoniška. Pakilimas - nuo pavasario ir vasaros. Žiemą gamyba sumažėja. Kai kuriems gaminiams - maišeliams ir saldinių dėžutėms - užsakymai padidėja lapkričio, gruodžio mėnesiais. Kai gaminome skalbinių segtukus ir užuolaidų laikiklius, anksčiau, norėdami realizuoti produktus, sudarydavome sutartis su atskiromis parduotuvėmis. Dabar pasirinkome kitą būdą. Dirbame su prekybos tinklais: „Senukais“, „Maxima“, „Saniteksu“, Šiauliuose su „Lyra“, „Bikuva“ ir kitais smulkesniais pardavėjais. Stengiamės nebūti priklausomi nuo vieno gaminio ar vieno užsakovo. Tai mums garantuoja įmonės balanso stabilumą.

„M.Ž.“ Kiek įmonėje dirba žmonių su regėjimo negalia?

K.G. Įmonėje dirba 91 darbuotojas. Iš jų - 76 neįgalieji. Su regos negalia - 38 darbuotojai. Neįgaliųjų socialinės įmonės statusą gavome 2005 metais. Įmonėje yra žmonių, dirbančių po 30-40 metų. Ilgiausiai dirba darbuotojai su regėjimo negalia. Iš jų 29 turi sunkiausią regėjimo negalią (iki 25 proc. darbingumo). Iki 35 proc. darbingumo turime 7 darbuotojus. Iki 55 proc. dirba vienas. Nematantiems darbuotojams būtina pritaikyti darbo vietas. Neregijai daugiausia surenka skalbinių segtukus ir užuolaidų laikiklius. Taip pat supakuoja kai kuriuos gaminius. Nuo senų laikų laikomės nerašytos taisyklės: darbo, kurį gali atlikti neregijai, neduodame kitiems darbuotojams. Drįsčiau teigti, kad mūsų kolektyvas yra darnus. Didelių konfliktų ir nesusipratimų nėra. Visiems darbo santykiams įtaką daro nusi-

stovėjusi tvarka. Visi žino savo darbus ir kas už ką yra atsakingas. Darbuotojai gerai pažįsta įmonės vadovus. Jie be jokių užuolankų pasako tiesiai į akis, kas jiems nepatinka. Turiu pasakyti, kad nemažai mūsų gaminių nereikalauja itin geros kvalifikacijos. Dažniausiai atliekami surinkimo, pakavimo darbai. Jiems reikalingi ne specialūs įrenginiai, o neregio jautrios rankos. Žinoma, reikalingas darbuotojų rankų miklumumas ir tikslumas. Jeigu taip paprasta būtų surinkimo procesą automatizuoti, tikrai užsakymų negautume. Darbo normų atsisakėme. Jos taikomos planinėje gamyboje. O mes esame priklausomi nuo užsakovų. Kai yra darbo, turi jį padaryti iki konkretaus termino, o ką nėra, tai darbininkams laisvesnės dienos. Žmonėms darbo dienos užduotis paskirsto meistras. Jis puikiai žino savo darbuotojų galimybes.

„M.Ž.“ Paprastai sakoma, kad jaunimas ne itin veržiasi į aklujų įmones, bet jūs per keletą pastarųjų metų įdarbinote ir jaunų žmonių. Pakomentuokite situaciją plačiau. Kas tie žmonės, kodėl jie renkasi jūsų įmonę?

K.G. Jauni žmonės į mūsų įmonę ateina dirbti neatsitiktinai. Dažniausiai tai jaunimas, turintis regos negalią. Jie prieš ateidami pas mus bendrauja su neregiais, mūsų įmonės darbininkais. Įmonėje jaunų žmonių įsidarbina nedaug. Per metus - vos keli. Jie dažniausiai yra nematantys. Mūsų darbininkai yra su didžiausia regos negalia. Mums juos įdarbinti yra sunku, nes jiems reikia ne tik sukurti darbo vietą, bet ir ją išlaikyti. Lengviau darbo surasti jaunuoliams su vidutine regos negalia. Kažkodėl toks jaunimas retai kada užsuka į mūsų įmonę, o dar rečiau įsidarbina. Kad patvirtinčiau savo žodžius, pateiksiu pavyzdį. Prieš akis turiu sąrašiu, norinčių įsidarbinti mūsų įmonėje. Pretendentų - aštuoni. Iš jų penki - su sunkiausia regos negalia, du - priešpensinio amžiaus. Žinoma, norinčiuosius stengsimės įdarbinti, bet tai padaryti nėra taip paprasta.

„M.Ž.“ LASS revizijos komisijoje kėlėte klausimą, kad įmonėje galėtų dirbti mažiau nei 50 proc. aklujų ir silpnaregių. Su kuo tai susiję?

K.G. Mūsų situacija yra labai keblė. Surinkimo paslaugų poreikis padidėjo. Neregiai visų surinkimo, pakavimo paslaugų negali atlikti. Pernai priėmėme 12 žmonių papildomai, iš kurių 5 - su regėjimo negalia. Reikėtų skirti du dalykus: vienas dalykas, kada įmonėje atleidžiami darbuotojai, o kitas - kada sukuriamos naujos darbo vietos. Įmonei plečiantis, neišvengiamai neregijų darbuotojų mažėja, o bendro susirgimo darbuotojų skaičius didėja. Tai nereiškia, kad neregiai darbininkai yra atleidžiami iš darbo.

Mano manymu, esant užsakymams, negalima dirbtinai stabdyti įmonės gamybos apimties vaikantis neregijų darbuotojų procento. Tai būtų ekonomiškai žalinga ir netgi kenksminga. Suprantu, kad šis klausimas yra sudėtingas. Jo iš karto neišspręsi. Apie tai diskutavau su LASS revizijos komisijos nariais. Tikiuosi, surasime bendrą problemos sprendimą.

„M.Ž.“ Kokią matytumėte tiek VšĮ „Aksida“, tiek kitų LASS įmonių ateitį įdarbinant akluosius ir silpnaregius?

K.G. Kol kas sau neatsakau į vieną klausimą. Kur įsidarbina neįgalieji, kurie turi vidutinę regos negalią? Spėju, kad šie neįgalieji prisitaiko prie pakitusių rinkos sąlygų. Jie yra aktyvūs ir patys susiranda darbą ne „mūsų sistemoje“. Kalbant apie ateitį, sunku ir nedėkinga prognozuoti. Žinau viena - sunkiausia įsidarbinti neregiams. Todėl įmonėse tokių darbuotojų daugės. Įmonės iš anksto turėtų bendrai sugalvoti strategiją, kaip tokius žmones aprūpinti darbu. Manau, atskiros įmonės nepajėgios išspręsti šios problemos. Kaip pritraukti vidutinę regos negalią turinčius darbuotojus? Atsakymas paprastas - atlyginimas. Jeigu galėtume savo darbuotojui pasiūlyti padorų atlyginimą, tai tikrai atsirastų norinčių dirbti. Deja, kol kas dideliais atlyginimais negalime pasigirti.

„M.Ž.“ Įmonėje yra nemažai laisvų, nenaujamų gamybinių plotų, bet šitokia situacija būdinga ne tik Šiauliams. Kokius matytumėte sprendimo būdus? Ar LASS, kaip turimo nekilnojamojo turto savininkė, turėtų ją spręsti bendrai, ar palikti tvarkytis tiems, kas tokias patalpas turi?

K.G. LASS yra suteikusi kiekvienai įmonei įgaliojimą tvarkyti konkretų nekilnojamąjį turtą. Esu LASS ūkio komisijos narys. Važinėdamas po įvairius šalies miestus pastebėjau vieną bendrą problemą. LASS dalis turimo nekilnojamojo turto yra materialiai ir morališkai pasenusi. Norint jį nuomoti, reikia atnaujinti. Tiek lėšų nei įmonės, nei sąjunga neturi. Žinoma, yra išimčių. Vilniuje dalis LASS nekilnojamojo turto yra atnaujinta. Suprantu, sostinėje nekilnojamojo turto nuoma brangi. Pastatams atnaujinti skirtos lėšos ilgainiui atsipirks. O kituose miestuose ploto nuoma, ypač gamybinio, nėra tokia pelninga kaip Vilniuje. Pastatų atnaujinimas tikrai neatsipirks. Dabar situacija yra keblė. Renovuoti pastatus nėra pinigų. Parduoti neverta, nes pardavus gautos lėšos - tik simbolinės. Už jas kito nekilnojamojo turto tikrai nenupirksi.

„M.Ž.“ Neseniai Vilniuje buvo paminėtas socialinių įmonių veiklos dešimtmetis. Labai teigiamai įvertintas tiek įmonių, tiek ir jų veiklą reglamentuojančio Socialinių įmonių įstaty-

mo indėlis integruojant neįgalius žmones į darbo rinką. O kaip socialinių įmonių veikla atrodo Šiauliuose? Ar reikėtų ką nors keisti, tobulinti? Jeigu taip, tai ką?

K.G. Jeigu 2004 metais nebūtų buvęs priimtas Socialinių įmonių įstatymas, tai vargu, ar turėtume nors vieną neregijų įmonę. Tai išties didžiulė valstybės parama neįgaliųjų įmonėms. Įstatyme visko buvo. Beveik kiekvienais metais jis buvo keičiamas. Gal valstybė užsikrovė per didelę našta? Dabar yra net 143 socialinės įmonės. Iš jų 65 - neįgaliųjų. Jas išlaikyti ir paremti

reikalingi didžiuliai pinigai. Pats įstatymas yra tikrai puikus, bet, kai jis vis keičiamas, trikdomas socialinių įmonių darbas. Dabar yra dar vienas projektas tobulinti šį įstatymą. Suprantu - valstybei stinga pinigų, bet nereikėtų taisyti įstatymą, tai yra numatyti naujų apribojimų. O gal vertėtų laikinai socialinėms įmonėms įvesti darbo vietų steigimo bei kitų subsidijų kvotas? Esu įsitikinęs, nuolatinis įstatymo keitimas nieko gero neduoda.

„M.Ž.“ Ačiū už pokalbį.

Kalbėjosi Henrikas STUKAS

PROJEKTAI

MUZIKA MATYTI ŠIRDIMI

Dovilė ZUOZAITĖ

Šių metų gegužės 3 diena paliks gilų ir įsimintiną pėdsaką mūsų šalies neregijų ir silpnaregių istorijoje - TV3 projekte „Chorų karai“ dalyvavęs aklųjų choras „Feniksas“ su generolu Stanislovu Stavickiu-Stano pergalingais savo pasirodymais tapo geriausias, labiausiai vertas laimėtojo vardo. Šeštąjį sezoną rengiamas projektas prasidėjo kovo 22 dieną ir truko septynias savaites. Per šį laikotarpį „Feniksas“ tik vieną kartą buvo atsidūręs trečioje vietoje, kitų šešių laidų pasirodymai užtikrino geriausią vietą žiūrovų ir vertinimo komisijos balų lentelėje. Aklųjų choro dalyvavimas sužavėjo visus, nuoširdumu užkrėtė visą Lietuvą - ir tuos, kurie rengė projektą, prie jo prisidėjo, ir tuos, kurie tiesiog jį stebėjo. Po pirmojo „Chorų karų“ mūšio komisijos narys Vitalijus Cololo kalbėjo: „Žiūrovams

teks jautriai reaguoti ir gailėtis, bet gailėtis reikės kitų chorų.“

Su septyniais choris stojęs į kovą „Feniksas“ neabejotinai pateisino savo vardą. Feniksas - tai šventas mitinis paukštis, kuris nuolat atgimsta, gyvenimo gale susisuka iš cinamono šakelių lizdą ir jame padeda kiaušinių. Nuo saulės įsiplieskęs lizdas sudega, lieka tik pelenai, iš kurių gimsta kitas feniksas. Graikų mitologijoje šis paukštis siejamas su neapsakomai nuostabiu giedojimu, kai net saulės dievas Apolonas sustabdydavęs savo vežimą (saulę), kad pasiklausytų giesmių. O Rusijoje manoma, kad šis legendomis apipintas paukštis ypatingai švyti naktį: akys žiba kaip krištolas, o kai tik užgieda, iš snapo pabyra perlai. Šio ugnies paukščio giesmė gydo ligonius, net ir neregius.

Tai tik vardo simbolika, tačiau ji simbolizuoja ir „Fenikso“ nueitą kelią. Juk šiems žmonėms reikėjo žengti į tiesioginio eterio sceną ir nebijoti būti kitokiems, nei diktuoja įprastas televizijos „šou formatas“, parodyti visiems, kad ne tik vienadieniai projektai gali būti populiarūs, kad subtilesni pasirodymai žmones sužavi labiau, parodo, kiek nuostabių dalykų galima pajusti, pamatyti širdimi. Nors televizija siejama su greitu išgarsėjimu, „Fenikso“ dalyvavimas pakeitė šį stereotipą. Taip, choristams tai suteikė populiarumo, tačiau jie irgi praturtino pačią laidą, buvo apginta nuo amžių žinoma tiesa, kad aklieji gabesni, imlesni muzikai. Apie tai prakalbo ir komisijos narė Rūta Ščiogolevaitė: „Mums parodyta vaivorykštė šimtą kartų ryškesnė, gražesnė, nei bet kuri akis galėtų pamatyti.“ Šią mintį pratęsė ir jos kolegė Kristina Zmailaitė: „Tai dainuojantys, labai gerai intonuojantys žmonės, fantastiškas choras, iš kurio galima lipdyti bet ką.“

Chore „Fenikso“ dainuoja 18 choristų, trys žmonių grupės - visai nematantys, silpnaregiai ir Maltos ordino savanoriai, kurių yra penki ir kurie padeda „matyti“ kitiems choristams ne tik scenoje, bet ir vykstant į repeticijas, laidų filmavimus TV3 studijoje Tarandėje ar pasitinkant dainininkus iš kitų Lietuvos vietovių. Šis choras išsiskyrė ir tuo, kad iš trylikos neregijų ir silpnaregių beveik visi - dainuojantys solo, dvi iš jų - profesionalės, dainavimo studijų magistrės - tai Onutė Matusėvičiūtė ir Jūratė Vizbaraitė. Tad nuostabu, kad šio choro vertinimai buvo ir tokie: „Jūs mokate gražiai atskleisti kontrasto principą - solo ir choro, vienos žvaigždės spindėjimą su viso dangaus žvaigždžių žėrėjimu“, - taip kalbėjo R. Ščiogolevaitė.

Kaip viskas klostėsi, kad šiandien visi galime džiaugtis šio choro sėkme, mintimis dalinasi LASS respublikinio centro vyresnioji specialistė **Lina Puodžiūnienė**.

- Ko suteikė šis televizijos projektas ne tik ten dalyvavusiems, bet ir pačiai neregijų ir silpnaregių bendruomenei?

- Be galo džiaugiuosi, kad žmonės turėjo puikią galimybę būti šių įvykių sukuryje, galėjo pasisemti visokeriopos naudos. Tai neįkainojama sceninė, muzikinė, įvairių įgūdžių tobulinimo, savęs išbandymo patirtis. Tokių progų pasitaiko kartą gyvenime, juk daugiau panašaus projekto tikrai nebus. Todėl apmaudu, kad paskelbus atranką į „Chorų karus“, dalyvių nebuvo daug. O juk puikiai žinome, kad mūsų žmonės tikrai dainingi, talentingi, dalyvaujantys aktyviame meno saviveiklos gyvenime. Kad surinktume dalyvių tiek, kiek reikėjo, į projektą pakvietėme

maltiečius. Taip savanoriai tapo ne tik puikiais mūsų žmonių palydovais, bet ir nuostabiais, jautriais bičiuliais, padėjusiais scenoje įgyvendinti režisūrinius, choreografinius sumanymus, be to, savo balsais papuošė mūsų chorą.

Dauguma projekte dalyvavusiųjų - dirbantys ar studijuojantys, kai kurie - iš kitų miestų ir rajonų: Klaipėdos, Kauno, Druskininkų. Žmonės dėjo nemažai pastangų, kad tik galėtų dalyvauti projekte, derino savo darbus, veiklą, aukojo kelis mėnesių savaitgalius. Esu dėkinga jiems už jautrų, taurų neregio žmogaus parodymą - žiūrovai jį išvydo gražų, talentingą, įdomų, o kai kada net daugiau žinantį - kalbu apie Onutę Matusėvičiūtę, stulbinamai pasirodžiusią spėjant kūrinių iš pirmų kelių garsų.

- Kokie buvo jūsų organizaciniai darbai kuriant chorą „Fenikso“ šiame projekte?

- Turbūt „viskas viename“, išskyrus meninę dalį, kuri buvo patikėta stipriems scenos meistrams - choro generolui Stanislovui Stavickiui-Stano, režisieriui Mariui Jampolskiui, choreografei Vadimui Šuško, dizaineriui Kristinai Valančiūtei, chormeisterėms Tamarai Blažienei, Renatai Deltuvienei-Bakutei. Pradedant žmonių paieška ir baigiant scenos rekvizitu - viskas turėjo būti padaryta laiku, suderinta dar tris žingsnius į priekį, nes tokia yra televizijos „kaina“. Reikėjo rūpintis choro atrankų organizavimu, žmonių paieška, repeticijų sale, po to - rėmėjais, transportu, apranga, scenos dekoracijomis, jų užsakyimu, gamyba ir daugeliu kitų dalykų. Tačiau būta itin įdomių ir malonių sutapimų - beieškant dizainerio, gavau rekomendaciją dėl K. Valančiūtės. Paskambinau, ji sako: „Negaliu rengti jūsų, nes jau šiame projekte turiu aklyjį chorą.“ Pasirodo, TV3 prodiuseriai jau buvo susitarę su žmogumi, kurio mes dar tik ieškojome. Panašiai nutiko, kai paskutinėje laidoje reikėjo aklo berniuko, su kuriuo smėlio menininkė Jurgita Minderytė-Motiekaitė galėtų piešti. Ji mums užsiminė apie berniuką, kuris Klaipėdoje vaikščiojo į jos užsiėmimus. Paaiškėjo, kad tai tas pats vaikas, apie kurį mes irgi galvojome.

- Buvo ir tokia nuomonė, kad žmonės gaušiai balsuoja už „Feniksą“ dėl choro išskirtinumo. Ar tai reiškia, kad mūsų visuomenė apie neregį dar mąsto ne kaip apie savarakišką, galintį savimi pasirūpinti žmogų? Gal visa tai liudija, kad yra integracijos spragų?

- Laimėjome tikrai ne dėl to, kad mūsų choras kitokio socialinio statuso, o dėl to, kad tie renginiai buvo nuoširdžios, šiltos ir nesužadintos akimirkos, ir tai ne vienam suvirpino jautrią stygą. Nors reikia pripažinti, kad žmonės apie mus dar daug ko nežino. Tai be galo opi problema, kuri reikalauja didelio įdirbio. Šis projektas pa-

rodė: reikia dažnesnio, viešesnio mūsų bendruomenės išėjimo į visuomenę, nes dabar didelė dauguma projektų, renginių vyksta tik mūsų pačių būryje. Tai, kas reginčiam atrodo paprasta, mums gali būti „aukštasis pilotažas“. Reikia apie tai ne tik kalbėti, bet ir dalyvauti įvairioje veikloje kartu. Tik tada žmonės atsikratys klaidingo stereotipo, kad aklasis yra kitoks, negali savimi pasirūpinti. Taip, jam reikia kai kada pagalbos, bet nereikia manyti, kad jis nieko negali. Norėtusi, kad žmonės suprastų: negalima visų vertinti pagal save ar vienodus standartus. Ir tuomet negirdėsime galbūt tokių paradoksalių replikų, kurių kartą sulaukėme iš žiūrovų: atseit mūsų žmonės nėra akli, jie tik apsimeta, nes puikiai orientuojasi aplinkoje, rašo trumpąsias žinutes mobiliaisiais, naudojami kompiuteriais.

- Kaip TV3 laidos kūrybinei komandai sekėsi dirbti su neregiais ir silpnaregiais? Ar šį žmonių išskirtinumą eteryje buvo bandoma švelninti dėl renginio specifikos?

- Tikrai to net nemėginome daryti. Nors pradžioje ir buvome pagaminę akinius visiems, tačiau mūsų žmonėms patiems nuspręsti, kas jiems geriau, o akinius, priešingai, uždėjome maltiečiams. Nors scenoje negalėjome šokti, išdarinėti įvairiausių triukų, tačiau mūsų žmonės visa tai kompensavo pirmiausia savo talentu. Čia atėjome parodyti mūsų žmogų - kuriantį, mylintį, tiesiog gyvenantį. Ir kai turi tokį tikslą, konkurencija, kova, įtampa dingsta, atsiranda kita energetika, kiti tikslai. Esu labai dėkinga prodiuseri Neringai Kavaliauskienei ir Stanislovui Stavickiui-Stano už idėją suburti tokį chorą, esu dėkinga visai kūrybinei komandai, kuriems mūsų choro specifiška buvo nemažas iššūkis, bet jie rado puikų būdą, kaip su mumis dirbti, - juk neregiiui vien per sceną pereiti nėra paprasta, o ką jau kalbėti apie sinchroniškus judesius, scenografiją, laikyseną, nukreiptus į objektyvą veidus. Mus pamilo, ir tas nuoširdus bendravimas sukūrė puikią atmosferą. Televizijoje svarbiausia - vaizdas, tad filmuojant, manau, kiekvieną kartą buvo parodoma visa, ką choras turi geriausia. Ypač įstrigo Gyčio Paškevičiaus daina „Mano kraštas“ su gandrulzdžiu, medžio glostymu ir sutartinėmis. Ten buvo visko tiek, kad kameros net negalėjo išsamiai parodyti, - kad ir iš arti filmavusio operatoriaus ašarų, riedančių per skruostą. „Šitoj dainoj buvo viskas, visi mes, visa Lietuva, ir daugiau“, - kalbėjo dainininkė Veronika Povilionienė, tądien buvusi komisijoje.

Dėkingi esame operatoriams ir už puikiai pagautą kadra paskutiniame projekto pasirodyme, skirtame mamai: kameros vis parodydavo su smėliu ant stiklo piešiamos motinos portretą - jame pasvirusi galva, garbanoti ilgi plaukai. Ir

tu pat metu per visą ekraną operatoriai rodo mūsų Dainoros Laukžemytės į tą pačią pusę palinkusią galvą su ilgais plaukais ir su ašara veide. Tokių dalykų geriausias režisierius - pats gyvenimas, o mums šios akimirkos, ko gero, brangesnės net už pačią pergalę.

Į šią pergalę chorą atvedusio generolo, dainininko, prodiuserio ir kompozitoriaus S. Stavickio-Stano patirtis su neregiais ir silpnaregiais yra dar kitokia, ypatingai įgyta per projektą. Kokia ji, dalinasi Stano:

„Pirmiausia, man pačiam be galo įdomu dirbti su tokiais kolektyvais kaip senjorų, tremtinių ar aklyjų choras, nes įgyju daug naujos patirties, žinių. Antras dalykas - socialinis aspektas: žmonės gyvena vieni šalia kitų, nežino kaimyno vardo, juo labiau pamiršta, kad be jų dar yra ir kaliniai, senjorai, nematantys žmonės. Per komercinę televiziją pamatę kitokius veidus, susimąsto ne tik apie save, bet ir kontekstą, kuriame gyvena. Išskirtiniai chorai įneša tikrumo, prasmės, žiūrovams tai įdomu, sujudina jausmus, o gal ir mąstymą kiek pakeičia. Aklyjų muzikos suvokimas, pajautimas visai kitoks nei mano, nei daugumos. Tad pamaniau, kad tai galėtų turėti prasmės parodant visai kitokį chorą. Pabendravęs su jais supratau, kiek daug mato neregys, netgi tai, ko mes nepastebime. Dirbti su šiais žmonėmis visiškai nesudėtinga, nes jie labai talentingi, imlūs, gabūs, žingeidūs. Gal kiek daugiau teko paaiškinti, kas yra komercija, žiniasklaida, komentarai, kad žmonės tiesiog nepergyventų, suprastų, kad tai yra dalis jų žinomumo, televizijos specifikos. Choro išskirtinumą išsprendėme labai paprastai - dirbome daugiau ne prie choreografijos, kurios irgi buvo, betėjome į žiūrovą labiau per režisūrinius sprendimus. Aišku, tai, kad jie negali matyti, kaip visi, jiems padėjo, ir žmonės balšavo daugiau dėl to, kad įsijautė į jų situaciją. Žmonės gali dalyvius palaikyti dėl įvairiausių priežasčių ir choras dėl to nekaltas, ypatingai tada, kai laimi. Šio choro pasirodymai į vartotojišką, dažniausiai paviršutinišką šou pasaulį įnešė tikrumo, gilumo. Tai yra pagrindinė priežastis, dėl ko aš dalyvauju kiekvienais metais. Aš visuomet chorui sakiau, kad ne dėl pergalės mes atėjome, būkit pasirodę pralaimėti kiekvieną savaitgalį. Tiksliau ne pralaimėti, o iškristi, nes laimėjome patį pirmą kartą, kada atėjom ir parodėm, kokie esam, kad galim dainuoti ir lygiai tą patį daryti, ką ir visi kiti chorai. Tada mes ir laimėjom, visa kita buvo tiesiog šaunus laikas, kuris baigėsi dar šauniau. Šviesiausios akimirkos tęsiasi. Mes toliau dirbam, repetuojam, palengva dėliojami koncertiniai turai, susitikimai. Tad šaunių akimirkų bus - šią vasarą, rudenį, gal ir kitą vasarą...“

Bijūnų bliuzas

Sklidinas sodas bijūnų kvapniojo bliuzo.
Širdis begaliniam žydėjime lengva lyg bitelė.
Basos kojos paglosto vasaros žalią aksomą -
Šitiek saulės ir mėnesio burtų išpilta.

Pabūki... tiktai pabūki... užsimiršus šypsokis...

Laiškus atrask ant švelniųjų žolynų delnų,
Sidabro ir aukso ženklais užrašytus.

Ir skaityki, skaityki! Šešėliuojantį, mirgantį
rašta -

Dainą išgirski. Suvoki giesmę. Maldoje nepa-
klyski...

Bijūnų bliuzas kerį, svaigina,
Jausmus lig klaidžių skliautų įsūpuodamas.

Ir tuomet... - šiltas šilko aksomas

Aštriabriaunėmis šukėmis blyksintis.

Ir dailieji bijūnų žiedai

Tarp to skausmo - visi visutėliai...

Laša, varva iš raudonojo kraujas raudonas
raudonas ir karštas.

O iš baltojo - baltas baltas ir tyras.

O iš tavo širdies - gyvenimas pilkas.

* * *

Pievų pienė kanopoj juodoj

Įsprausta, įmintą, įdegintą.

Vis į purvą, į uolą, į molžemį, -

Būk auksinė, būki tvirta!

Neištvėrei? Pati juk kalta...

Vėl į purvą, į uolą, į molžemį.

Nesusivokei, kam gi skirta?

Užkeikta, prakeikta, užburta.

O tiesa, ak, tokia paprasta -

Buvo pienė iš pievų, kanopoj juodoj

Įsprausta, įmintą, įdegintą.

* * *

Poezija - pienui pievelėj mieloj -

Atsiveria, įsileidžia...

Nežinia, kaip dabar išgyvensi

Džiaugsmo kvapą besiantinant lietui?

Tik laikai prie krūtinės

Žydinčio mirksnio aistrą,

Tyrąjį sielos gėrimą.

Bet vis tiek suklumpi

Priešais šypsančią pieneę

Su išaštrintu šaltu peiliu...

Ir kai peilis akmenuotoje dirvoje atšimpa,

Ir keliai nutirpsta - sutrinki:

Tai tokia toji poezija - atsiverianti, įsileidžianti.

* * *

Šianakt nerimas - juodo deguto plaukais

Pilnatis - viršum mano lietaus,

Viršum ilgesiu kvepiančių tavo magnolijų.

Ta pati pilnatis prie tavųjų langų prisiglaus,

Ta pati - prie manojo išsiilgimo.

Ir aidės švelnūs tvinksniai virš jūrų nakties,

Viršum tolių vien meile matuojamų.

Ir sapnuosim sapnus,

Ir širdys bus sklidinios, sklidinios...

Ir linksmus, ir graudžius.

* * *

Angele mano minčių,

Ką iš pilkosios miglos

Tu šį rytą išausi?

Taką smėlėto pušyno šlaite,

Jeigu po kojų vien aštrios skeveldros beliktų?

Angele mano širdies,

Ką iš miglotos būties

Tu šį vakar išausi?

Šviesiąją skraistę klajoklės vilties,

Jeigu tikėjimo tamsoje nebeužtektų?

* * *

Kietas kumštis nakties

Po pūkinėm sapnų pagalvėlėm.

Ir plieninėj jausmų geometrijoj

Klaidžioja sielos šviesa.

Mėnuo kyla ir leidžiasi.

Kyla ir leidžiasi -

Į jūras, į dykumas.

Į bedugnes ir aukštikalnes,

Į širdis sugniaužtas.

Į klausiančias lūpas.

Į pažadus neištesėtus.

Į nerimą, į viltį, į beprasmybę.

Į sausroje išdžiūvusių pelargonijų...

Tu ieškai ir ieškai saulėto tako krypties.

* * *

Sapno švelnumas dar nuo širdies nepabėgęs. Patalo jaukumas dar glamonėja, svaigina ramiais nakties kvapais tebedvelkdamas. Viltin-ga akimirka, lyg gražuolė plaštakė, aplinkui veidą sukasi - nutūpk ant rankų, kad apkabinti galėčiau.

Rytas pro užuolaidos nérinius liuokteli ant rausvos orchidėjos kekės. Ir šviesa švelniais žiedais skleidžiasi. Baltu katinėliu murkianti akimirka... Kada vėl priglusi?

* * *

Kaip griaustinis gražią saulėtą popietę, kad jurginą nerimu apipiltų. Kaip aštrus akmenėlis po basa pėda, švelnioje žolėje pasislėpęs, kad ligi širdies skausmas nueitų. Kaip juokdarys karaliaus, kad liūdesys savo tamsiu ažūriniu apsiaustu supainiotų sielą. Kaip vagis, elgeta apsimetęs, kad nuviliotų šviesą nuo veido, o pas-kui patvorin nusviestų.

Kaip prisijaukinus tave, keistoji akimirka? Kaip sužinojus takus, kuriais ne taip dažnai vaikštai?

* * *

Rašai ir rašai ant pasklidusių priešpilnio puslapių. Toksai keistas mirgėjimas viršum kiekvieno ženkló. Tarsi mozaikos paveikslėliai atsispindėtų sidabriškai švytinčiame paviršiuje.

Ar tai jūs? Mano sielos, mano širdies, mano minties virpčiojimai šitaip skverbiatės akimirksnio žybsniui?

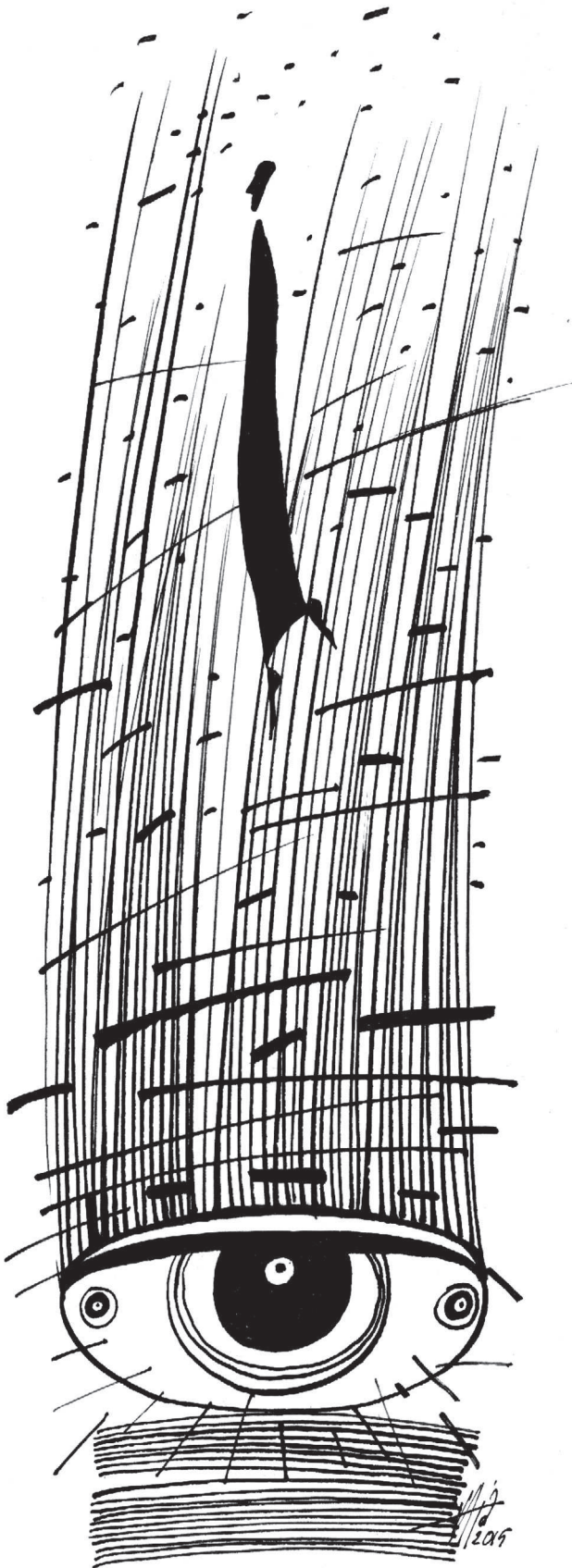
Didžioji gelmė sujuda, atsidūsta ir lygutėlis paviršius sidabruotų draiskanų skiautėmis išdryksta. Byra ir byra akimirkų smiltys visus pėdsakus užberdamos. Tik pavasariai grįžta ir grįžta.

* * *

Kurčiosios pilkumos - jau taip per daug. Jau taip per daug - ligi širdies!

Žalsvajam žiedadulkių lietui drėgnais drungnais delnais glostančiam plaukus, dovanoji subtilųjį sielos dangų. Tasai pašėlęs lietus pripila kvapniojo pienių medaus - sklidinai. Glostai ir glostai šilkinį žolės paklotą, tulpės šypseną, virpančią bičių sutartinę.

Ir užmiršti dulkėtą jėgą, pelenų skonį burnoje, dilgėlių delnus, glamonėjančius krūtinę. Spindi akimirkos deimantas...

Valentino AJAUSKO piešinys

“SAVAITĖ” KIEKVIENĄ SAVAITĘ

Lietuvos aklųjų biblioteka teminius garsinius žurnalus leidžia daugiau nei 40 metų. Nuo 2013 m. rudens visus bibliotekos garsinius leidinius - aišku, ir žurnalus - galima skaityti ne tik kompaktinėse plokštelėse, bet ir elektroniniu pavidalu virtualioje bibliotekoje „Elvis“ parsisiuntus į savo kompiuterį ar tiesiog internete. Virtuali biblioteka nuolat pildoma. Šiuo metu neregiiui, neišėjus iš namų, pasiekama daugiau nei 8000 jos garsinių leidinių. O šių metų gegužės 1 dieną žengtas dar vienas reikšmingas žingsnis garsinių žurnalų leidybos ir visos LAB veiklos istorijoje: pirmą kartą aklieji garsinį leidinį gali išklaisyti visą nuo pirmojo iki paskutinio puslapio ir tuo pat metu kaip regintieji. Nuo gegužės 1 d. LAB pradėjo garsinti savaitraštį „Savaitė“ ir jį iš karto skelbti virtualioje bibliotekoje „Elvis“. Skaitytojai, kurie naudojami šia biblioteka, „Savaitę“ gali perskaityti tą pačią dieną, kaip ir regintieji, - kiekvieną ketvirtadienį.

Apie naująjį leidinį ir naujas LAB leidybines iniciatyvas „Mūsų žodžiui“ pasakoja šios bibliotekos skaitmeninių paslaugų ir leidybos centro vadovas Zenonas Klimaitis: „Biblioteka nuolat stebi savo leidžiamų garsinių leidinių paklausą ir panaudą. Išsiaiškinome, kad kai kurie žurnalai tarp mūsų skaitytojų nėra itin paklausūs. Šiuo metu labiausiai reginčių žmonių skaitomas savaitraštis yra „Savaitė“. Pradėjome galvoti, kad reikėtų suteikti galimybę jį skaityti ir akliesiems. Tuo metu su mumis susisiekė patys „Savaitės“ atstovai, pasiūlė bendradarbiauti. Susitarėme, kad gauname straipsnius iš anksto ir tą pačią dieną, kai leidinys būna spaudos kioskuose, - jis ir „Elvyje“. Mums patiems tai buvo nemažas iššūkis, bet, atrodo, su juo susitvarkėme. Nuo gegužės 1 d. kiekvieną ketvirtadienį skaitytojai gali rasti naują „Savaitės“ numerį. Taip garsiname ir kitą savaitraštį - „Ji“, tačiau tokių didelių reikalavimų, kokius keliamo „Savaitei“, čia nėra. Garsinis leidinio variantas „Elvyje“ atsiranda šiek tiek vėliau. Vis dėlto, lyginant su ankstesne garsinių žurnalų leidybos praktika, tai irgi labai operatyvu. Ateities planų turime ir daugiau, bet įvykių neskubiname, pažiūrėsime, kokie bus atsiliepimai. Tačiau principas aiškus: jeigu yra naujiena, ji turi būti vienodai prieinama visiems - ir matantiems, ir nematantiems skaitytojams.“

Kaip savaitraštis garsinamas? Vadove po jo „virtuvę“ sutiko pabūti LAB garsinių leidinių re-

daktorė Kristina Telyčėnaitė: „Garsina du skaitovai: Nijolė Lipekaitė ir Audrius Čaikauskas. Nijolė įskaito labiau moteriškas temas, Audriui atitenka vyriškos. Žurnalo medžiagą gauname dalimis, paprastai nuo pirmadienio ryto iki antradienio popietės, nors kai kurie straipsniai būna atsiunčiami tik trečiadienio rytą. N. Lipekaitė garsinti pradeda antradienio popietę, trečiadienį iki pietų garsina A. Čaikauskas, o pabaigia vėl N. Lipekaitė. Trečiadienį pavakare garsinimas turi būti baigtas, o ketvirtadienį leidinys keliauja į virtualią biblioteką „Elvis“.

Žurnalas „Ji“ taip pat garsinamas visas. Skirtumas toks, kad jį garsina savanoriai, skaito jau išleistą leidinį, todėl „Elvyje“ jis būna šiek tiek vėliau. Kaip rodo tyrimai, abu šie žurnalai yra skaitomiausi Lietuvoje, todėl LAB nusprendė juos garsinti ištiesai. Abu leidiniai į „Elvį“ dedami kiekvieną savaitę. Skaitytojai, nesinaudojantys „Elviu“, abu leidinius gali gauti ir kompaktiniuose diskuose (CD). Tik CD išleidžiamas kartą per mėnesį ir į jį sudedami iškart keturi žurnalo numeriai.“

Kaip teigė Z. Klimaitis ir K. Telyčėnaitė, atsižvelgiant į skaitytojų poreikius, gali šiek tiek keistis garsinamų žurnalų turinys, pavadinimai, ne tokius populiarius keičia populiariesni, tačiau bendras žurnalų skaičius nemažėja.

NENUGALIMOJI

Jau senovės Graikijos gyventojai suvokė sporto reikšmę. Jie pirmieji pradėjo rengti olimpiadas, kurių metu griežtai buvo draudžiama kariauti. Visi nesutaikomi priešai padėję ginklus varžėsi įvairiose sporto rungtyse. Olimpinių žaidynių nugalėtojai buvo žinomi ir gerbiami visoje Eladoje. Iki šiol ši tradicija yra tęsiama. Nėra išimtis ir mūsų neregiai sportininkai. Apie jų pasiekimus žinome ne tik mes, bet ir visa Lietuva.

*Viena visų laikų garsiausia ir tituluočiausia neregijų sportininkė yra **Stasė Ingaunytė**. Neregė savo pavyzdžiu įrodė, kad, siekiant sportinių aukštumų, regėjimas - ne kliūtis. Ji kelis dešimtmečius buvo geriausia Lietuvos šaškininkė - ne tik tarp neregijų, bet ir tarp reginčiųjų. Šaškininkų meiliai vadinama Stasele, Ingaunytė buvo stipriausia ne tik Lietuvoje, bet ir buvusioje Tarybų sąjungoje. Netgi priklausė „Trud“ rinktinei, kuri buvo sudaryta TSRS taurės varžyboms laimėti. Komandoje žaidė vyrai ir moterys. Ingaunytė šešis kartus tapo Lietuvos šaškių čempione, dvylika kartų - vicečempione. Stasė - daugkartinė Lietuvos „Žalgirio“ sporto draugijos moterų varžybų nugalėtoja, 1976 metų TSRS moterų paprastųjų šaškių čempionė, du kartus - vicečempionė, tris kartus TSRS aklyjų moterų šaškių čempionė. Ingaunytė - daugkartinė įvairių varžybų bei turnyrų nugalėtoja ir prizininė.*

Žymioji šaškininkė „Mūsų žodžiui“ sutiko papasakoti apie save - ir ne tik.

Esu tikra kaimietė, netgi gimiau savo namuose, Skeiriuose, Kamajų apylinkėje, Rokiškio rajone. Aš šeimoje buvau pagrandukė. Be manęs, dar buvo sesuo ir brolis. Augau sunkiais pokario laikais, nors vaikystėje man buvo tikrai gera. Į atmintį įstrigo šeimos kalbos prie stalo. Jos sukosi apie tik ką nužusį karą. Tėveliai pasakojo, kaip dundėjo, kur kas slėpėsi. Atsimenu, kai namiškiai juokėsi iš senelės. Lėktuvui bombarduojant, senelė nusprendė slėptis rugiuose. Ten atsigulusi ji kojomis neprisipaudė prie žemės, todėl gerai matėsi jos sėdimoji. Tėveliai pasakojo, kad prie mūsų kaimo virė atkalkūs mūšiai. Mūsų šeima nuo karo baisybių slėpdavosi dėdės iš akmenų mūrytame rūsyje. Rusų kareiviai besislepiančius išvarė ir patys ten įsirengė slėptuvę.

Visi sako, kad pokario metas buvo sunkus ir nesotus. Mūsų šeima tikrai nebadavo. Man, kaip mažiausiajai, tekdavo patys gardžiausi kąsniai. Iki šiol atsimenu mamos aimanas. Mamutė vis sakydavo: „Tokios bėdos dar nebuvo, kol iš

žmonių visko neatėmė, neišvežė." Iki šiol atsimenu verkiančią mamutę. Tada mūsų nupjautus rugių pėdus krovė į sunkvežimį, mūsų niekas neklausė. Derlius atiteko kolūkiui.

Įsteigus kolūkius mūsų klojimas buvo nusavintas ir ten kolūkiečiai veždavo kulti grūdus. Kūlė juos labai senos kuliamosios. Iš jų per specialias angas byrėjo kelių rūšių grūdai. Vieni - švarūs, be jokių šiukšlių, o kiti - perpus maišyti su pelais. Baigus kulti visuomet likdavo nuby-rėjusių grūdų. Mama, juos surinkusi, maldavo ir keptdavo duonelę.

Visi gyvenome neturtingai. Sunkiausiai tėvams būdavo mus išruošti į mokyklą. Nebuvo kuo apsirengti ir apsiauti. Man tėtis pasiuvo „čebatus“, batus su aulais, su mediniais padais. Su jais kiekvieną dieną du kilometrus eidavau į Kamajėlių pradinę mokyklą. Ten baigiau keturias klases. Dar pusę metų mokiausi penktoje klasėje. Tiesa, tada jau labai blogai mačiau, bet iki Naujųjų metų namų darbus dariau. Penktoje klasėje po Naujųjų metų regėjimas iš viso nusilpo ir į mokyklą daugiau nėjau.

Dar trečioje klasėje buvau pastebėjusi, kad mano regėjimas silpsta. Mamai pasiskundžiau, kad kairiaja akimi mažiau matau nei dešiniąja. Nuo tada prasidėjo nuolatinis gydytojų lankymas. Iš pradžių okulistai nustatė akių rainelių uždegimą. Vėliau buvo diagnozuota katarakta, galop - glaukoma. Ja ir pasibaigė manasis pasaulio matymas.

Tuo metu kaime apie aklųjų mokyklą niekas nieko nežinojo. Todėl šešerius metus sėdėjau namuose. Mokslus teko pamiršti. Namuose dirbti manęs niekas nevertė, viską darydavau savo noru. Dar matydama dienos šviesą vasaromis ravėdavau daržus, ant vežimo ar klojime mindavau šieną. Labiausiai man patikdavo uogauti. Sode raškydavau serbentus. Vasaromis darydavau šiaudines skrybėles. Jas dovanodavau kaimynams, o kelis kartus netgi vežiau į turgų parduoti. O viskas prasidėjo nuo tėvelio stebėjimo. Tėtė buvo labai nagingas. Jis viską mokėjo. Kartą pamačiau, kaip tėvelis daro šiaudinę skrybėlę. Aš ją pačiupinėčiau, prisikišusi prie akių apžiūrėjau ir nusprendžiau, kad ir man reikia pamėginti. Tėtę pradėjau klausinėti, kaip tokią skrybėlę galima pasidaryti. Žinoma, tėvelis paaiškino. Taip ir aš pradėjau pinti šiaudines skrybėles. Šiaudus atsirinkdavau pati. Dar galėdavau atskirti sveiką geltoną aukso spalvos šiaudą nuo pajuodusio.

Be kasdieninių darbų, vasaromis mėgdavau važinėti dviračiu. Mūsų kiemas buvo didelis, erdvus, todėl apie jį sukti dviračiu ratus buvo tikras malonumas. Tiesa, kieme buvo šulinys. Visada bijojau į jį atsitrengti. Šiaip ne taip takelį įžiūrėdavau. Jis buvo barstomas smėliu. Žolė už smėlį tamsesnė. Žiemą, nors ir nematydama, šliuočiau slidėmis. Žinoma, toli nenušliuoždavau, sukasi aplink kaimą. Namus surasdavau pagal garsą. Įsiminiau kaimo šunų lojimą. Ypač savojo kiemo sargo. Klausydama jo amsėjimo ir namus surasdavau.

Labai dažnai dėl akių tekdavo lankytis pas gydytojus. Iš pradžių gydžiausi Panevėžyje. Vėliau ligai progresuojant 1956-1958 metais reikėjo pagalbos ieškoti Vilniuje. Ten mane gydė oftalmologė mokslų daktarė Marija Horodničienė. Ji mane konsultuodavo privačiai. Gydytoja, norėdama man padėti, buvo gan kategoriška. Ji griežtai paliepė važiuoti mokytis į Kauno aklųjų mokyklą. Pati netgi paskambino tuometiniam aklųjų mokyklos direktoriui ir susitarė. Ir dar pagrasino. Jeigu nevažiuosiu, tai patys mokyklos mokytojai atvažiuos ir išsiveš iš namų. Man buvo labai baisu.

1958-1960 metais gydžiausi Kaune. Ten šis kartus mane operavo. Gydytojai nuolat pasakojo apie Kauno aklųjų mokyklą. Gražios kalbos neliko bergždžios. Nuo tada pati labai panorau mokytis.

1960 metais reikėjo važiuoti į Odesą. Ten mane operavo. Paaiškėjo, kad mano gydymas baigtas. Gydytojams taip ir nepavyko grąžinti nors dalinę dienos šviesą. Tais pačiais metais, mokslo metų viduryje, su seserimi lankėmės Kauno aklųjų mokykloje. Mokyklos direktorius

manęs mokytis nepriėmė. Buvo mokslo metų viduryje - jis pakvietė atvažiuoti mokytis rudenį. Tada mokykloje, anot jo, bus kitas direktorius - Antanas Baltramiejūnas. Man nieko kito neliko, kaip tik sutikti. Direktorius, kad namuose netinginiaučiau, davė vadovėlį (lyg „Saulutę“), kuriame buvo išspausdintos iškilios reginčiųjų raidės, o šalia raidžių - atitikmuo brailio raštu. Direktorius paprašė, kad iki rugsėjo pirmosios išmokčiau brailio abėcėlę. Taip pat gavau brailio lentelę, grifelį ir popieriaus. Grįžusi namo pradėjau mokytis brailio rašto. 1961 metų rudenį, atvažiavusi į Kauno aklųjų internatinę mokyklą, jau mokėjau brailio raštą. Po šešerių metų pertraukos grįžau į penktos klasės mokyklinį suolą. Iki šiol atmintyje išliko nuostabūs mokytojai. Jei ne jie, mokyklą būčiau baigusi ne 1966 metais, o gerokai vėliau - dar po ketverių metų. Penktoji Kauno aklųjų internatinės mokyklos klasė atitinka reginčiųjų ketvirtą. Trečią dieną man besimokant į klasę atėjo mokytoja Aldona Baltramiejūnienė. Ji manęs pradėjo klausinėti abėcėlės. Aš mokytojai atsakiau. Tuomet A. Baltramiejūnienė navedė mane pas mokyklos direktorių. Pasitarusi su juo, mane iš karto perkėlė į šeštą klasę. Joje pabuvau iki gruodžio pirmos dienos. Tada perkėlė į septintą klasę. Joje mokiausi iki mokslo metų pabaigos. Atėjus rudeniiui, nukeliavau tiesiai į devintą klasę. Daugiau per klases nešokinėjau. Šokdama per klases sutaučiau daug laiko. Mokyklą baigiau būdama 21 metų. Baigus mokyklą reikėjo su Kaunu atsiveikinti ir keltis gyventi į Vilnių.

* * *

Neatsiejama mano gyvenimo dalis yra šaškės. Dabar man atrodo, kad gimiau mokėdama žaisti šaškėmis. Mano tėtė buvo šio žaidimo mėgėjas. Jis pats ant faneros lapo nupiešė šaškių lentą ir iš lazdyno padarė šaškes. 12 šaškių nudažė, o kitų 12 paliko natūralios spalvos. Manęs žaisti šaškėmis niekas nemokė. Matyt, įsižiūrėjau, kaip žaidė suaugusieji. Atmenu neramius pokario laikus. Man tada buvo ketveri metai. Pas mus pailsėti atvažiavo mamutės teta. Ji gyveno pasiturinčiai, todėl dienomis sulaukdavo vienu „svečių“, o naktimis - kitų... Viena kartą teta su tėveliu žaidė šaškėmis. Tėtis specialiai šaškę nuo tamsaus langelio pastatė ant šviešaus. Aš pasakiau, kad taip negalima daryti. Vadinasi, jau tada žinojau ėjimus.

Jau pasakojau apie mūsų kieme kuliamus grūdus. Ne visi vyrai buvo prie kuliamųjų. Kai kurie ateidavo į gryčią sušilti ir pailsėti. Žinoma, pamatę šaškes, norėjo pažaisti su manimi. Vėliau gulėdama ligoninėse neatsitraukdavau nuo šaškių lentos. Pati iš popieriaus pasidariau šaškių lentą. Ligoninės kieme buvo kioskelis, pre-

kiaujantis alumi. Kieme mėtėsi kamščiai. Vieni buvo auksinės spalvos, kiti - juodesni. Šie kamščiai man tapo šaškėmis. Iš pradžių žaisdavau su palatos kaimynėmis. Vėliau ateidavo vyrai iš kitų palatų. Sužaidę kelias partijas, vesdavo mane į kitas palatas. Žaisdavome ir ligoninės koridoriuje. Mus apspisdavo smalsuolių būrys, tarp jų - ir gydytojai. Pasitaikydavo, kad nugalėdavau ir suaugusius. Į atmintį įstrigo mano išrašymas iš ligoninės. Atsisveikinti su manimi atėjo keli vyrai. Jie mamai pasakė: „Atėjome pažiūrėti, kas tą vaiką paims. Jos duona tikrai bus šaškės.“

Mokykloje šaškėmis pradėjau žaisti šeštoje klasėje. Vyresnėje klasėje - tuomet jis jau buvo abiturientas - mokėsi toksai Gintautas Adomaitis, jis buvo silpnaregis, neturėjo vienos rankos. Kartą mes išsikalbėjome apie šaškes. Pasigyrčiau, kad moku jomis žaisti, bet dabar nežaidžiu, nes nematau lentos. Tuomet jis ir sako, kad mokykloje yra šaškės, pritaikytos žaisti neregiamams. Jas atnešė man parodyti. Nuo tos dienos pradėjau jomis žaisti. Mano klasėje mokėsi Alfon-

sas Navickis. Mudu ir žaidėme šaškėmis. Vėliau mes kartu eidavome į miesto klubą ir dalyvaudavome įvairiausiuose turnyruose.

Mokykloje tiek šachmatininkus, tiek šaškininkus treniravo Bronius Ibenskas. Žinoma, šachmatininkams jis dėmesio skirdavo daugiau nei šaškininkams. Iki manęs mokyklos šaškininkams atstovavo Antanina Valentukevičiūtė. 1963 metais mokyklos garbę pradėjau ginti aš. Į mokyklos rinktinę patekau atsitiktinai. Vienos treniruotės metu treneris B.Ibenskas žaidė šachmatais ir atgalia ranka su manimi - šaškėmis. Taip išėjo, kad trenerį nugalėjau. Tada jis man pasiūlė žaisti mokyklos komandoje. Atstovauti mokyklai tekdavo tuometinėse višasajunginėse aklųjų moksleivių varžybose. Šiose varžybose žaisdavau savo lentoje ir visada užimdavau pirmąją vietą. Pirmose tarptautinėse varžybose žaidžiau 1963 metais. Tuomet važiovome žaisti į Gardiną.

(bus daugiau)

Užrašė Antanas MONKEVIČIUS

MUMS RAŠO

GYVĄ PRAEITĮ PAJUTUS

Brigita NARMONTAITĖ

„Vakar diena - jau praeitis“, „nesugrąžinsi to, kas praėjo...“, - panašių frazių ar minčių randame ne vieno rašytojo kūrinuose. Tačiau šių metų gegužės 11-ąją Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centro aklieji dar kartą įsitikino, kad tai ne visai tiesa - praeitį, ypač tolimesnę, galima iš dalies grąžinti. Tuo įsitikinti padėjo ekskursija - ne šiaip sau ekskursija, o tikra gyvosios istorijos pamoka - Rumšiškių liaudies buities muziejuje, dzūko pirkioje.

Iš tiesų ši neįprasta pamoka prasidėjo vos atvykus: ginkluotiems baltosiomis lazdelėmis, mums skersai kelio pražygiavo tikrų tikriausia Napoleono kariuomenė - BBC televizijos rengiamo filmo „Karas ir taika“ aktoriai. Bet neilgai trukus pamiršome visus aktorius, nes laukė pažintis su senovine sodyba, daugybė smagių užduočių ir įdomių pasakojimų. Pradėjome nuo pažinties su sodyba - bene lengviausios užduoties. Taip bent atrodė atlikus visus muziejinių skirtus darbus. O darbų buvo begalė: plunksnų plėšymas, pupų aižymas, skalbimas (kaip gaila, kad be vandens!) ir kiti. Bet, norint dirbti, reikia „pasikrauti“, tad ir mums muziejinkė, prisistačiusi kaip „senelė, kuriai šimtas metų be šių metų“, patiekė dubenį garuojančios,

ką tik iš krosnies ištrauktos grikių košės ir duonos su druska. Iki soties prisivalgę kibome į darbus: aižėme pupas, plėšėme plunksnas, tiesa, gavome tik pabandyti. Vėliau teko atlikti dar keletą sodybos šeimininkės paruoštų užduočių. Ne vienas sutiko pamėginti suvystyti „kūdikį“ - naujagimio ūgio lėlę, pasupti lopšį, o mažesnieji - net tilpti stovynėje, skirtoje vos vaikščioti pradėjusiems mažyliams. Tačiau įdomiausias užduotys buvo augalų atpažinimas bei bandymas ką nors parašyti tikra žąsies plunksna, nesvarbu, kad rašėme be rašalo ir popieriaus. O linksmiausia pamokos dalis buvo virtimas piemeniu, tiksliau, galimybė juo pasijusti. Norinčių tai padaryti buvo nemažai: beveik niekas neatsispyrė pagundai apsiauti klumpes, vyžas ar nages, kartą kitą pliaukštelėti botagu, pasukti terkšlę ar sutrimituoti ragu. Kai kuriems pasitaikė proga net naščius su kibirais ant pečių palaikyti.

Bet štai atėjo laikas sukti arklius atgal, į Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centrą. Gyvosios istorijos pamoka, kaip ir bet kokia veikla, baigėsi. Tačiau turbūt nė vienas iš mūsų nesigailime, kad ji negrįš - juk gegužės 11 dieną turėjome galimybę pajusti gyvą, prikeltą praeitį.

REKORDAS PASTATYTAS

LASS Jonišio rajono filialas vienija per šešiasdešimt narių. Tarp jų yra ir mėgstančių lankstinius iš popieriaus. Filialas rengia ir lankstinių parodas. Vienoje iš jų apsilankė Jonišio rajono savivaldybės jaunimo reikalų koordinatore Erika Šivickaitė. Sužavėta aklujų ir silpnaregių darbų ji pasiūlė šį pomėgį įprasminti - siekti skulptūros iš lankstinių rekordo. Sumanymui pritarė ir organizacijos nariai.

Taigi sumanymas gimė. Beliko jį įgyvendinti. Pradžioje reikėjo pasigaminti skulptūrai pastatyti reikalingų detalių. Jas lankstyti pradėta kovo 26 dieną. Iš vieno rašomojo popieriaus lapo buvo daromos dvi detalės. Vienai trikampei detalei pagaminti reikalingi aštuoni lenkimai. Darbas užtruko visą mėnesį. Pagrindiniai lankstytojai buvo Laima Uscilienė, Mindaugas Levickas, Janina Kriščiūnienė ir Ina Sakalauskienė. Iki balandžio 28 dienos sulankstytos 45985 detalės.

Iš paruoštų detalių pradėta statyti skulptūrą. Tai bokštą primenanti vaza. Ji statyta detales jungiant viena su kita. Skulptūros statyboje klijų ar tvirtinančiųjų detalių nenaudota. Skulptūra užbaigta gegužės 7 dieną. Vazai sunaudota trimis tūkstančiais detalių mažiau, nei buvo išsilankstyta. Dėl savo svorio skulptūra pradėjo deformotis, todėl reikėjo sustoti. Galutiniai jos matmenys tokie: aukštis - 2,47 m, skersmuo - 0,68 m, apimtis - 2,37 m. Statė skulptūrą trise: Laima Uscilienė, Mindaugas Levickas, Janina Kriščiūnienė.

Gegužės 7 dieną Joniškyje paminėta Europos diena. Ta proga visuomenei pristatytas ir Jonišio aklujų bei silpnaregių rekordas. Juo pasidžiaugti atėjo Jonišio rajono meras Gediminas Čepulis, mero pavaduotoja Vaida Alekna-

vičienė, Jonišio rajono tarybos nariai Liudas Jonaitis, Edita Rudienė, Vidutė Petraitienė, Benjaminas Rimdžius. Skulptūros kūrėjų pasveikinti, rekordo fone nusifotografuoti atėjo ir kitų miesto institucijų atstovai, LASS Jonišio rajono filialo bičiuliai.

Popieriaus skulptūros gamybai skyrė Jonišio rajono savivaldybė. Prie jos prisidėjo ir Jonišio rajono savivaldybės J. Avyžiaus viešoji biblioteka.

Rekordinio dydžio lankstinių skulptūra vaza pastatyta. Tai užfiksuota nuotraukose, yra ir liudininkų. Visi dokumentai išsiųsti rekordus Lietuvoje fiksuojančiai, prie Lietuvos kultūros fondo veikiančiai agentūrai „Factum“. Belieka sulaukti, kol agentūra pateiks rekordą patvirtinančius dokumentus. Kaip ten bebuvę, bet joniškiečius galima sveikinti. Savo „rekordą“ jie tikrai jau pastatė.

„M.Ž.“ inf.

MINTYS

VIENYBĖS SĖKLA

Pranas PLIUŠKA

Gegužės 3 dieną pajutau didžiulį vienybės ir pasididžiavimo dėl tos vienybės jausmą. Dauguma aklujų ir silpnaregių bendruomenės narių visuose Lietuvos kampeliuose, iš visų jėgų įtempę savo akis, nors dažniausiai - tik ausis, laukė chorų karų nugalėtojų paskelbimo akimirkos. Tas įtemptas laukimas viršijo net nerimo jausmą, kai Lietuvos vyrų krepšinio rinktinei pasaulio ar Europos čempionato rungtynėse dėl

medalių lieka vos minutė, o rezultatas yra lygus ir dar abiejų komandų treneriai ima minutės pertraukėles vieną po kitos. Šį kartą jausmas buvo stipresnis dėl vienos esminės priežasties - jaučiausi pats atsakingas už balsavimo rezultatus, nes prie to reikalo buvau prikišęs ranką, o tiksliau - pirštą. Vos prasidėjus finalinei transliacijai visiems savo draugams, giminėms ir pažįstamiems išsiunčiau žinutę, kurioje paraginau ste-

bėti šią televizijos laidą ir vienu vieninteliu leidžiamu balseliu palaikyti aklujų chorą, jei jis pasirodys to vertas. Dėl teiginio, kad „Feniksas“ pasirodys solidžiausiai ir įspūdingiausiai, net neabejojau ir problema man atrodė tik sudominti žmones, o tada jau balsas garantuotas. Tokiomis žinutėmis raginau ir pažįstamus LASS narius. Kaip vėliau paaiškėjo, panašiai kaip ir aš elgėsi ne vienas aklujų ir silpnaregių bendruomenės narys. Po pusvalandžio iš poros abonentų, kurių nebuvo mano telefone, gavau lygiai tokias pat žinutes, kokias buvau išsiuntęs. Vadinasi, ir kiti įsitraukė į tą emocijų karą, o žinutės ėmė sukti naujus ratus. Tada ir pajutau šūkio „vienas už visus - visi už vieną“ galybę ir didybę. Juk ne veltui Lietuvos nacionaliniame himne paskutiniai, o tai reiškia lemiami žodžiai skamba taip: „Vardan tos Lietuvos vienybė tezydi.“ Štai tada ir užsisvajojau - o, kad taip visur būtų tokie vieningi kaip šiuose chorų karuose! Suprantama - tik mūsų balsų be didžiulio visuomenės palaikymo pergalei nebūtų užtekę. Sakoma, jog tik bėda ar didelė nelaimė labiausiai suvienija žmones. O juk aklieji ir silpnaregiai turi tą nuolatinę bėdą - savo regėjimo negalią, bet retai vienybė būna tokia akivaizdi kaip tą gegužės pirmo sekmadienio vakarą.

Galėčiau išvardinti gausybę priežasčių, kodėl vienybės taip dažnai trūksta, bet nežinau, ką ir kaip daryti, kad ji lydėtų mūsų veikloje. Vieniškai imantis bet kurios veiklos, rezultatai neabejotinai bus kur kas geresni. Būti kaip vienas kumštis reikia ne tik tada, kai tai rodoma per televiziją, transliuojama per radiją ar masiškai buriama didelėse aikštėse, bet ir kiekvieną dieną mažuose būreliuose, kolektyvuose, grupėse, kai siekiama kokio konkretaus bendro tikslo. Tikslas dažniausiai būna tas pats, bet iškyla įvairiausių prieštaravimų, kokiais keliais, kokiais būdais tuos tikslus pasiekti. Štai paimkime kad ir labai reikalingą, bet gerokai deformuotą Socialinės integracijos neįgaliesiems programą. Manau, turiu teisę apie tai atvirai rašyti, nes metų metus tenka ne tik kiekvieną dieną dirbti su įvairią negalią turinčiais žmonėmis (juk ir pats turiu sunkią negalią, tad daugelį vidinių ir išorinių problemų patiriu savo kailiu), bet ir dažnai dalyvauju posėdžiuose, seminaruose, mokyimuose, tad neblogai žinau koordinuojančių, kontroliuojančių institucijų ir projektus vykdančių organizacijų atstovų požiūrį. Visas nuomones, kritikas ir pasiūlymus sudėjus į krūvą susidaro liūdnas vaizdelis - tarsi visi siektų skirtingų tikslų! Patys neįgalieji nori, kad būtų sprendžiamos jų kasdienės problemos, nori turėti kuo daugiau galimybių kartu pabendrauti, kuo daugiau įdomių ir vis įvairesnių vienkartinį renginių, išvykų į svečius, tai yra nori aplankyti kitus miestus ar rajonus, trokšta galimybių dažniau

pademonstruoti kitiems savo rankdarbius ar sugebėjimus - ko išmoko užsiėmimuose ir repeticijose. Turintys sunkesnę negalią nori būti dažniau lankomi, jiems dažniau paskambinama telefonu. Projektų vykdytojai bejėgiškai bando priešintis vis didėjančiai biurokratijai, neriasi iš kailio bandydami išlaviruoti tarp pačių neįgalųjų norų, pageidavimų ir kontroliuojančių institucijų reikalavimų, rekomendacijų, nurodymų. Vienas iš tokių rebusų pavyzdžių yra neįgaliojo prašymas nupirkti jam vaistų, nes žmogus susirgo, tad pats į vaistinę nueiti negali. Socialinis darbuotojas šiam žmogui nepriklauso, o socialinės reabilitacijos projekto vykdytojas gali tik palydėti žmogų į vaistinę, bet pats nupirkti ir atnešti sergančiam žmogui - jokiū būdu ne! Panašių pavyzdžių galima rasti dešimtis, kai asmeniniam asistentui tenka rinktis - ar atsisakyti suteikti jam nepriklausančią paslaugą ir šitaip pelnyti neįgaliojo nepasitikėjimą paslaugas teikiančia organizacija bei nusivylimą darbuotoju, kaip žmogumi, ar daryti tai, ko prašo neįgalusis, ir, įrašius į paslaugų žurnalą kitą paslaugą, tikėtis, jog tikrintojai nepastebės, neišsiaiškins, nenubaus. Kontroliuojantys organai (iš anksto atsiprašau už tokį dviprasmių įvardijimą) reikalauja, kad neįgalieji, kaip mokykloje mokiniai ar įmonių darbininkai, visada nustatytu laiku atvyktų ir mokytųsi to, kas prieš pusmetį buvo numatyta projekte. Nepaisoma fakto, jog žmogui ir sveikatos būklė, ir gyvenimo sąlygos gali keistis. Matyt, socialistinių laikų planavimas penkmečiais dar labai gajus, nors visais laikais šiek tiek mąstančių žmonių buvo tik patyčių ir satyros objektas. Nereikia baigti jokių aukštųjų ar aukštesniųjų mokslų, kad suvoktum: gyvenimas yra dinamiškas ir į jokių rėmus neišspraudžiamas. Trūksta nuolatinio bendradarbiavimo tarp išvardintųjų. O ką daryti? Štai vienas kol kas dar apžėlęs takelis, kuris ateityje gali tapti vieškeliu - Lietuvos neįgalųjų forumas vykdo projektą „Darbotvarkė - 50“. Jo esmė yra žengti žingsnelį po žingsnelio įgyvendinant Neįgalųjų teisių konvenciją. Vienas iš projekto uždavinių yra sustiprinti nevyriausybinį organizacijų ir savivaldybių bendradarbiavimą siekiant konvencijoje numatytų punktų įgyvendinimo. Kol kas šis projektas vykdomas tik 2 miestuose ir 3 rajonuose. Jau vyko 2 praktiniai seminarai, po kurių mano išankstinė pesimistinė nuomonė dėl šio projekto ėmė keistis. Tų seminarų rezultatas - savivaldybių atstovai ėmė pamažu suvokti, jog jie yra ne atskirai plaukiančioje jachtoje, o toje pat valtyje, kaip ir nevyriausybinių organizacijos, kai kalbame apie neįgalųjų problemas. O, kad į tas kiauras valtis galima būtų įsodinti ir Neįgalųjų reikalų departamento bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos valdininkus! Tikrai būtų lengviau ir tą valtį paremontuoti, o gal net

ir bures įsigyti, kad nereikėtų visą laiką sunkiai irkluoti. Viltis yra. Jei nevyriausybinės organizacijos ir savivaldybės veiks vieningai, bus lengviau prisibelsti ir į aukštesnių institucijų valdininkų duris ar įlįsti pro langą. Taigi vėl paminėjau žodį „vienybė“. Ji būtina tarp pačių neįgalųjų organizacijų. Taip daug lengviau kovoti, kad būtų išspręsta kokia bendra tiek aklųjų, kurčiųjų, sutrikusio intelekto, psichinę ar judėjimo negalią turinčių žmonių problema. Tų bendrų problemų tikrai yra tiek miestuose, tiek rajonuose. Visos organizacijos mini transporto, vienkartinį socialinių paslaugų stygių, nedarbą, neigiamą visuomenės požiūrį į neįgalųjį kaip lygiavertį ir lygiateisį.

Dar kartą apie vienybę kalbant apie atskirą organizaciją ar kolektyvą. Kadangi tenka dažnai dalyvauti įvairiuose kultūros renginiuose, tai, net ir negalėdamas matyti, jaučiu skirtingą me-

no kolektyvų vidinę atmosferą. O juk kiekvieno kolektyvo nario didžiausias noras turėtų būti kuo geriau pasirodyti žiūrovams ir klausytojams, tai kaip paaiškinti asmenines intrigas, simpatijas ir antipatijas, reiškiamas pretenzijas dėl smulkmenų. O kur dar įžeidžiantys komentarai, pastabos dėl išvaizdos ar aprangos detalių? Ar toks kolektyvas gali pasiekti gerų rezultatų? Atsakomybę už tokią situaciją turėtų jausti ne tik vadovai, o kiekvienas žmogus. Dažnai mes, apimti momentinių neigiamų emocijų, nesusimąstome, kokią žalą savo veiksmais ar žodžiais padarome ne tik kitam žmogui, bet ir visos organizacijos įvaizdžiui visuomenėje, aišku, ir sau.

Tikiuosi, kad mūsų vienybės dėl Aklųjų choro pavyzdys kaip gerasis virusas paplis po visus Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos padalinius, filialus ir kolektyvus.

RENGINIAI

TIKRIEJI PAVASARIO VYTURIUKAI

Brigita NARMONTAITĖ

Štai ir išaušo dar vienas pavasaris - paukščių parskridimo metas. Neaplenkė jis ir Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centro (LASUC), tik į jį balandžio 30 dieną parlėkė kitokie muzikos paukščiai - tikrieji pavasario vyturiukai. Iš tiesų tą nuostabią dieną vyko jau tradicija tapęs aštuntasis Lietuvos aklųjų ir silpnaregių meninės raiškos ir kūrybos konkursas „Vyturiukai 2015“.

Dalyvių gausa šis konkursas neišsiskyrė: nesulaukėme svečių iš Liaskų ar Vroclavo, neatvyko jie net iš Visagino, Jurbarko ar Šiaulių, tačiau ir nedidelis jų būrys turėjo kuo nustebinti. Nuo pat koncerto pradžios visus žavėjo kauniečiai: Prano Daunio aklųjų ir silpnaregių ugdymo centro folkloro ansamblis „Piemenėliai“, Kauno pirmosios vaikų muzikos mokyklos solistai ir kiti artistai. Labiausiai nustebino folkloro grupė, tiesiog scenoje surengusi tikrą piemenų pavasario šventę su dainomis, šokiais ir žaidimais. Netrūko ir juokų, erzinimų, pasakų. Su liaudies dainomis ir net kanklėmis atvyko ir kiti atlikėjai iš Kauno bei Klaipėdos. Nors būta techninių nesklandumų (trūko mikrofonų, ne visada laiku buvo paleidžiamos fonogramos dainininkams), išgirdome daug puikių kūrinių - nuo liaudies dainų apie neklusnų oželį ar vilko vestuves iki pačių atlikėjų sukurtų, šiuolaikiškų. Teko ir į pasaką nukeliauti kartu su skaitove iš Klaipėdos Viltė Stelingyte - tai buvo Rimanto Černiausko „Slieko pasaka“, iš kurios taip nesinorėjo grįžti. Bet grįžti mus privertė ne šiaip sau vyturiukas. Net nedrįsčiau jo vadinti vyturiuku - scenos erelis Mindaugas Dvylytis, dabar jau Juozo Gruodžio

konservatorijos studentas. Jis atliko dvi dainas: Algimanto Raudonikio ir Jono Strielkūno „Kur balti keliai“ ir lietuvių liaudies „Aš bernužis bernužėlis“. Dainuodamas pastarąją ne vieną iš mūsų užkėlė ant žirgo, lyg iš tikrųjų būtų jojęs su mumis pas mergelę.

Kaip atsvarą atvykėliams puikią programą parengė ir vietiniai vyturiai - LASUC mokiniai. Nors nei liaudies dainų, nei savo sukurtų kūrinių neparodėme, tikrai turėjome kuo pasigirti.

Scenoje D.Matulionis

Su bene jauniausios mūsų mokyklos solistės Olgos Brilliovos daina persikėlėme į pasaką apie skraidančius dramblius, vėliau Deimantės Reinytės buvome nuskraidinti į Neapolį su „Santa Lucia“, net šokį parodėme. Bet labiausiai žiūrovus sujaudino skaitovės Oksanos Dobrovolskajos deklamuoti eilėraščiai, pranokę raiškųjį Viltės Stelingytės skaitymą. Tačiau toks įspūdis buvo, kol LASUC teatro studija „Akiniai“ neparodė poetinės kompozicijos „Dukart du - keturi (ne!)“, paremtos tikrais aktorių gyvenimo įvykiais. Šis

spektaklis ne vieną ašarą išspaudė ne tik žiūrovams, bet ir pačiai pagrindinei veikėjai. Prieš jį nublanko Raigardo Daragano ir Vytauto bei Pauliaus Léverių skambinimas fortepijonu, solistų ir choro dainavimas.

Iš tiesų nė vienas artistas, nė vienas atliktas kūrinys nublanko, tik prieš komisijos sakalus ir erelius vieni jaunieji atlikėjai buvo drąsesni, kiti labiau jaudinosi. O šiaip konkursas buvo tikrai puikus, įdomių atlikėjų ir kūrinių netrūko.

IŠ MŪSŲ KALENDORIAUS

PEDAGOGAS, NOVATORIUS

Juozas VALENTUKEVIČIUS

Šiame straipsnyje norėtume papasakoti, tiksliau pasakius, prisiminti, buvusį pedagogą, ilgametį Kauno aklųjų mokyklos direktorių Antaną Baltramiejūną. Jeigu likimas būtų lėmęs, su juo kartu šių metų gegužės 22 dieną švęstume jo 90-metį, bet, deja, šią jubiliejinę sukaktį minėsime be šio vieno žymiausių Lietuvos tiflopedagogų. Aktyvus aklųjų organizacijos po Antrojo pasaulinio karo kūrėjas, Lietuvos aklųjų draugijos centro valdybos narys, aklųjų švietimo ir lavinimo propaguotojas mirė anksti, staiga, nesulaukęs nė 50 metų, bet paliko labai ryškų pėdsaką šalies aklųjų gyvenime. Apie šį žmogų rašyta įvairaus pobūdžio leidiniuose, periodinėje spaudoje, per Lietuvos radiją skambėjo kelios jam skirtos laidos. Jo rašytinis paveldas dažnai cituojamas mokslo ir populiariuose leidiniuose. Į istoriją visų pirma jis įrašytas kaip pedagogas novatorius ir Kauno aklųjų mokyklos direktorius, kuris šiai įstaigai vadovavo bemaž 15 metų. Jis buvo labai reiklus sau, ir visų pirma sau, aišku, ir pedagogų kolektyvui, stengėsi, kad moksleiviams su regos negalia būtų sudarytos deramos sąlygos normaliai gyventi ir mokytis tuo metu vienintelėje specializuotoje mokykloje Lietuvoje. Pats vaikystėje patyręs nemažai nepriteklių ir pokario sunkumų, stengėsi, kad vaikai nieko panašaus nepajustų, būtų apsaugoti nuo neigiamų emocijų.

Buvę bendradarbiai ir mokiniai A. Baltramiejūną prisimena kaip labai padorų ir sąžiningą žmogų, mokyklos reikalams skyrusį daug laiko ir jėgų. Buvo veiklus ir iniciatyvus, gana griežtas ir principingas, bet teisingas. Jis neapsiribodavo darbo valandomis - dažnai jį mokykloje pamatydavo ir vėlyvą vakarą, ir per išveigines ar švenčių dienas. Su pedagogų kolektyvu stengėsi palaikyti draugiškus ir dalykinius santykius, jam labai patikdavo iniciatyvūs pedagogai, Baltramiejūnas neslopindavo gražių ir prasmingų sumanymų, priešingai, netgi skatindavo siekti

gyvenime daugiau. Mokykloje buvo subūręs darnų ir gerą kolektyvą. Pedagogus ragino papildomai studijuoti ar savarankiškai gilinti tiflopedagogikos ir tiflopsichologijos žinias. Mokykloje dirbo nemažai žmonių, gavusių ne sovietinį išsilavinimą - jie mokslus buvo baigę prieš Antrąjį pasaulinį karą nepriklausomoje Lietuvoje. Baltramiejūnas nebijojo priimti į darbą žmonių, ne visada lojalių sovietinei valdžiai, įdarbindavo net nukentėjusių nuo represijų. O valdžios ar saugumo struktūroms pradėjus domėtis tokiais asmenimis, stengdavosi juos apginti ir apsaugoti. Tą tikrąją žmogišką dvasią, ne išorinę, ne pompastišką sovietinę, jausdavome ir mes, moksleiviai, ypač jau vyresnėse klasėse. Kartais labai laisvai diskutuodavome įvairiais politiniais klausimais, kartais vyresniems moksleiviams buvo paskaitoma nelegali literatūra. Direktorius tai žinojo, bet buvo kažkoks nerašytas įstatymas pasitikėti vieniems kitais - pedagogais ir vyresniais mokiniais. Šių eilučių autorius prisimena, kaip per pamokų ruošą auklėtojas Simonas Besigirskas būreliui moksleivių rusiškai skaitė sovietų valdžios uždraustą Aleksandro Solženicino knygą „Archipelag gulag“. Aišku, daug moksleivių apie tai nieko nežinojo - jiems tuo metu tiesiog ne viskas buvo atskleidžiama.

Dabar - keli žymaus neregijų pedagogo biografijos štrichai. Antanas Baltramiejūnas gimė 1925 m. gegužės 22 d. Panevėžio apskrityje, Gustonių kaime. Vaikystėje patyrė nepriteklių, pradėjo silpti regėjimas, vyresniame amžiuje visiškai apako. 1932 m. atvyko mokytis į Kauno aklųjų institutą. 1944 m. baigė 8 klases, taip pat išmoko pynėjo amato. Paragintas aklųjų organizacijos po Antrojo pasaulinio karo kūrėjo, poeto Antano Jonyno, 1944-1946 metais dirbo Lietuvos aklųjų draugijos organizacinio biuro pirmininko pavaduotoju. Būrė šalies akluosius į vieningą organizaciją. Nuo 1946 m. rudens pradėjo mokytis darbininkų fakultete prie Kauno uni-

versiteto. Sėkmingai jį baigęs 1948 m. įstojo į Vilniaus pedagoginį institutą, studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. 1953 m. institutą baigė, grįžo į Kauną, buvusią savo mokyklą. Kauno aklųjų mokykloje pradėjo dirbti mokytoju. 1955 metais buvo paskirtas mokymo dalies vedėju, o nuo 1960 m. jam patikėtos mokyklos direktoriaus pareigos. Šiame darbe atsiskleidė visas A. Baltramiejūno, gabaus administratoriaus, pedagogo, aklųjų švietimo teoretiko, talentas. Įžymus pedagogas, ilgametis šios mokyklos matematikos mokytojas Jonas Valantinas yra pasakęs: „Baltramiejūnui, kaip vadovui, aklųjų mokykla buvo per mažas objektas. Jis buvo ryžtingas, valingas, turėjo begalinę perspektyvos nuojautą.“ („Mūsų žodis“, 2000, Nr. 5, p. 20). Mokyklos direktoriumi dirbo iki pat mirties, 1975 m. vasario 15 d. staiga sustojo širdis. Ypač dideli rūpesčiai gulė ant direktoriaus pečių statant naują aklųjų ir silpnaregių mokyklą Vilniuje (dabar - Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centras - LASUC). Tų metų rugsėjo pirmąją turėjo būti užbaigti visi statybos darbai, turėjo atverti duris naujoji mokymo įstaiga, taigi didelis darbų krūvis tikrai alino sveikatą. Rugsėjo pirmosios iškilmės vyko be šio didelio naujosios mokyklos atsiradimo iniciatoriaus ir pagrindinių darbų koordinatoriaus.

A. Baltramiejūnui vadovaujant Kauno aklųjų internatinei mokyklai, pagerėjo moksleivių gyvenimo sąlygos, buvo išspręsta moksleivių maitinimo problema. Gabūs mokyklos absolventai sėkmingai tęsė mokslus, studijavo įvairiose aukštosiose mokyklose bei universitetuose. Mokykla buvo žinoma ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų. Tuometinėje Sovietų sąjungoje jos pasiekimai buvo gerai įvertinti, kai kurios mokyklos kauniečių sukauptą darbo patirtį taikė savo mokyklose auklėdamos ir lavindamos vaikus. Jo mokyklos auklėtiniai garsėjo meniniais ir sportiniais pasiekimais.

Per 23 pedagoginio darbo metus Baltramiejūnas paliko ryškų pėdsaką Lietuvos aklųjų ir silpnaregių švietimo sistemoje. Vos pradėjęs dirbti mokykloje, ieškojo naujų darbo formų, rinko ir išsamiai studijavo panašių mokyklų su-

kauptą darbo patirtį. Reformas vykdė tik gerai apgalvojęs. Mokykloje buvo vykdomas ir praktinis tiriamasis darbas. Suburta pedagogų entuziastų grupė nagrinėjo moksleivių ugdymo ir lavinimo praktinius bei teorinius klausimus, apibendrintas išvadas rekomendavo taikyti pedagoginiame darbe. Šiaulių pedagoginiame institute pradėjus ruošti tiflopedagogus, A. Baltramiejūnas studentams skaitė paskaitas aklųjų švietimo klausimais. Paskaitos dažnai buvo iliustruojamos ir paremtos darbo patirtimi, sukaupta Kauno aklųjų mokykloje. Mokslinėse konferencijose skaitė pranešimus įvairiomis tiflopedagogikos temomis. Periodinėje spaudoje yra palikęs reikšmingų straipsnių. Po jo mirties, 1977 metais, Lietuvos aklųjų draugijos leidykla brailio raštu išleido A. Baltramiejūno straipsnių ir kalbų rinkinį „Naujų ieškojimų keliu“.

Be pedagoginio darbo, Baltramiejūnas aktyviai dalyvavo Lietuvos aklųjų draugijos veikloje. Iki pat mirties buvo vienas veikliausių LAD centro valdybos prezidiumo narių, svarstant įvairius klausimus visada atidžiai įsigilindavo į problemą, turėdavo savo nuomonę, ją argumentuotai stengdavosi išdėstyti. Trisdešimt metų šis žmogus su kolegomis sprendė aktualius Lietuvos aklųjų gyvenimo ir veiklos klausimus. Ypač didelį dėmesį skyrė aklųjų švietimui: būdamas Švietimo komisijos pirmininku, rūpinosi ne tik mokyklinio amžiaus vaikais, bet ir suaugusių aklųjų švietimu, Suaugusių aklųjų vakarinės mokyklos įkūrimu. Jam teko garbė vadovauti ir aklųjų organizacijai. 1952 m. vasario rugsėjo mėnesiais, būdamas studentas, ėjo LAD centro valdybos pirmininko pareigas. Nusprendus leisti neregijų organizacijos mėnesinį žurnalą, Baltramiejūnui buvo patikėta organizuoti leidybą. 1959-1961 m., nenutraukdamas pedagoginio darbo, A. Baltramiejūnas buvo žurnalo „Mūsų žodis“ pirmasis vyriausiasis redaktorius. Jam vadovaujant buvo išleisti žurnalo pirmieji septyni numeriai.

A. Baltramiejūnas pasižymėjo erudicija, santūrumu bei darbštumu. Jo asmenybė darė didelį įspūdį ir pedagogams, ir moksleiviams, ir aplinkiniams.

MINĖTINOS SUKAKTYS

Birželio 11 d. sukanka 50 metų, kai gimė (1965) Ona Matusevičiūtė, dainininkė, moterų vokalinio ansamblio „Credo“ vadovė.

Birželio 21 d. sukanka 85 metai, kai gimė (1930) Valentinas Vytautas Toločka. Pasak V. V. Toločkos, tikrasis jo gimtadienis yra gegužės 21 d. Toločka - socialinių mokslų daktaras, spaudos darbuotojas, tiflobibliografas, poetas.

Birželio 25 d. - prieš 60 metų (1955) Kauno aklųjų vidurinė mokykla išleido pirmąją abiturientų laidą - penkiems moksleiviams buvo įteikti brandos atestatai.

Birželio 25 d. sukanka 75 metai, kai gimė (1940) Tomas Giniotis, LASS veikėjas, VšĮ Parnerių biurų centro direktorius.

AČIŪ SEIMO NARIUI

Lietuvos Respublikos Seimo narys Povilas Urbšys Lietuvos aklųjų bibliotekos Panevėžio filialui paaukojo dalį savo santaupų. Biblioteka už šias lėšas įsigijo grožinės literatūros knygu. Fondą papildė dvylika naujų knygų. Būsimųjų skaitytojų vardu Lietuvos aklųjų biblioteka dėkoja Povilui Urbšiui už šią prasmingą dovana.

DALYVAUS PASAULIO ČEMPIONATE

Balandžio 16-19 dieną Berlyne (Vokietija) įvyko atviras Vokietijos žmonių su negalia plaukimo čempionatas. Jame dalyvavo įvairių negalių plaukikai. Varžėsi ir aklieji bei silpnaregiai. Čempionatas ir jo rezultatai pripažįstami Tarptautinio parolimpinio komiteto (IPC).

Lietuvai šiose varžybose atstovavo Gluosnė Norkutė ir Mindaugas Dvylaitis. Abu įvykdė normatyvus, leidžiančius jiems dalyvauti liepos mėnesį Škotijoje vyksiančiame Pasaulio plaukimo čempionate. G. Norkutė ir M. Dvylaitis varžybose pagerino po tris Lietuvos aklųjų ir silpnaregių plaukimo rekordus.

GARSO SPEKTAKLIS

Balandžio 18 dieną Kauno aklųjų ir silpnaregių centro salėje Kauno nacionalinis dramos teatras pristatė audiospektaklį „Aušros pažadas“.

Spektaklis pastatytas pagal Romaino Gary to paties pavadinimo autobiografinį romaną. Romano veikėjus įgarsino aktoriai Jūratė Onaitytė ir Sigitas Šidlauskas. Spektaklio režisierė - Agnė Šunklodaitė.

Šio spektaklio įrašas yra Vilniaus universiteto Kauno humanitarinio fakulteto kultūros vadybos ketvirto kurso studentų Gretos Kompauskaitės ir Dovilės Akstinaitės praktikos Kauno nacionaliniame dramos teatre rezultatas. Pagaminta ir aklųjų bendruomenei perduota 100 spektaklio įrašo kompaktinių diskų su užrašu brailio raštu. Užrašus atspausdino Kauno P. Daukšos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centras.

KAUNIEČIŲ JUBILIEJUS

Balandžio 22 dieną Kauno aklųjų ir silpnaregių centro kanklių ansamblis paminėjo koncertinės veiklos 55-metį. Ansamblis veiklą pradėjo 1960 metais. Jo veiklos pradininkė - kanklių muzikos puoselėtoja Liongina Stasiulienė. Šiam

ansamblui ji vadovavo daug metų. Jos darbą tęsia kanklių muzikos mylėtoja Romualda Montvilienė. Kolektyvui ji vadovauja nuo 1972 metų. Kolektyvą šiuo metu sudaro penki nariai. Šventiniame koncerte taip pat dalyvavo svečiai iš Vilniaus - Vilkpėdės bendruomenės socialinių paslaugų centro kanklių ansamblis „Kamanės“, du Kauno 1-osios muzikos mokyklos kanklininkų ansambliai.

GOLBOLAS VILNIUJE

Balandžio 23-26 dieną Vilniuje, Lietuvos edukologijos universitete, įvyko tarptautinis aklųjų ir silpnaregių golbolo turnyras Vytauto Didžiojo LIONS klubo taurei laimėti.

Šis turnyras Lietuvoje rengiamas jau dvidešimt šeštą kartą. Jame dalyvavo JAV, Alžyro, Vokietijos, Ispanijos, Suomijos ir dvi Lietuvos komandos. Nacionalinei Lietuvos aklųjų ir silpnaregių vyrų golbolo rinktinei šis turnyras buvo vienas svarbiausių etapų ruošiantis IBSA Europos golbolo čempionatui.

Turnyro finale susitiko Lietuvos antroji ir Suomijos komandos. Sėkmingiau žaidė suomia. Trečia - Lietuvos pirmoji komanda.

Rezultatyviausiu turnyro žaidėju pripažintas Justas Pažarauskas - jis pelnė 40 įvarčių. Nuo jo vienu įvarčiu atsiliko Mantas Panovas. Geriausiu turnyro gynėju pripažintas Suomijos rinktinės žaidėjas Erkki Miinala.

BENDRAUJA ORGANIZACIJOS

Balandžio 24 dieną LASS Pasvalio rajono filialo narių menų terapijos grupė svečiavosi Pasvalio neįgaliųjų bendrijoje „Užjauk draugą“. Čia aklieji ir silpnaregiai surengė koncertą. Bendrija „Užjauk draugą“ parodė muzikinę literatūrinę kompoziciją, kuria pristatė savo organizaciją. Vėliau abiejų organizacijų nariai paskaitė savo kūrybos eilių, dalijosi mintimis apie veiklą, ateities planus ir lūkesčius.

SPEKTAKLIS PREZIDENTŪROJE

Balandžio 26 dieną Lietuvos Respublikos prezidentūroje viešėjo Vilniaus neįgaliųjų naujasis teatras. Teatras parodė poetinį spektaklį pagal Maironio kūrybą „Beauštanti“. Tai nauja šiuolaikiška Maironio kūrybos interpretacija, padedanti žiūrovams nukeliauti į praeitį, susitapa-

tinti su pačiu poetu ir pajauti tai, ką galbūt per kasdienius darbus jau primiršome.

Po vaidinimo įvyko diskusija, kurios metu kalbėta apie neįgaliųjų meninę kūrybą, apie kai kuriuos socialinio gyvenimo aspektus. Daugiausia dėmesio sulaukė prekybos tinklai: ar neįgalus žmogus gali juose savarankiškai apsitarnauti, ar gali sulaukti tinklų darbuotojų pagalbos? Teigiamai įvertinta prekybos tinklo „Rimi“ praktika bendraujant su negalia turinčiais žmonėmis, padedant jiems išsirinkti norimas prekes.

Beje, teatre vaidina nemažas būrys regėjimo negalia turinčių aktorių.

NAUDINGA TEMA

Balandžio 28 dieną LASS Molėtų rajono filialo nariai kartu su Molėtų integracijos ir darbinio užimtumo centro lankytojais iš klausė paskaitą „Kaip apsaugoti save ir savo namus nuo ilgpirščių.“ Paskaitą skaitė patyręs saugos specialistas Raimundas Razmislavičius. Klausytojai sužinojo, kaip papildomai apsaugoti namuose esantį turta, kaip padėti nuo vagių nukentėjusiems kaimynams. Šios žinios ypač aktualios žmonėms su regos negalia.

KLUBO ŠVENTĖ

Balandžio 29 dieną Alytaus Dzūkijos LIONS klubas paminėjo veiklos 15 metų jubiliejų. Klubas ne kartą yra pelnęs pereinamąjį geriausio Lietuvos LIONS klubo prizą. Klubas aktyviai bendradarbiauja su LASS Alytaus rajono filialo nariais. Juos remia įvairiomis regėjimą kompensuojančiomis ir buitį lengvinančiomis priemonėmis. Jubiliatas šventiniame renginyje pasveikino LASS Alytaus rajono filialo pirmininkė Daina Markinienė. Padėkos žodį tarė ir silpnaregis poetas Albinas Plauska. Klubas parėmė penkių jo poezijos knygelių leidybą. Renginyje taip pat pristatyta A. Plauskos žodžiams parašytų dainų kompaktinė plokštelė. Ją išleido ir dainas įdainavo alytiškis Algirdas Jaseliūnas.

BENDRAVO RAJONŲ SPORTININKAI

Balandžio 30 dieną LASS Šakių rajono filiale surengtas šaškių turnyras. Į jį pakviesti LASS Vilkaviškio rajono filialo šaškininkai. Varžybose pirmąją vietą iškovojo Juozas Bartišius, antrąją - Danutė Alytienė, trečiąją - Gintautas Zorska. Abiejų LASS rajonų filialų nariai džiaugiasi galimybe pabendrauti, pasidalinti patirtimi, išbandyti jėgas sportinėse varžybose.

APDOVANOJO PREZIDENTĖ

Gegužės 6 dieną, Spaudos atgavimo, kalbos

ir knygos dienos išvakarėse, Lietuvos Respublikos prezidentūroje pagerbti ir pasveikinti Nacionalinio diktanto nugalėtojai. Diktanto nugalėtojus apdovanojo ir pasveikino Prezidentė Dalia Grybauskaitė. Akliesiems ypač malonu, kad tarp pasveikintųjų yra ir jų atstovė. Moksleivių grupėje trečiąją vietą užėmė vienintelė finaliniame etape diktantą brailio raštu rašiusi Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centro mokinė Brigita Narmontaitė.

SKAITYMO ŠVENTĖ

Gegužės 7 dieną Lietuvos aklųjų bibliotekoje įvyko skaitymo brailio raštu šventė. Kas dveji metai į Vilnių suvažiuoja geriausi brailio rašto skaitovai iš visos Lietuvos. Jiems tai ir brailio rašto šventė, ir konkursas. Varžytasi dviejose grupėse: suaugusiųjų (18 dalyvių) ir moksleivių (11 dalyvių). Greičiausiai iš suaugusiųjų skaitė šilutiškė Vitalija Petkutė, iš moksleivių - Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centro mokinys Hermis Kasperavičius.

Konkurso dalyviams surengta edukacinė ekskursija po Vilniaus paveikslų galeriją. Lietuvos aklųjų bibliotekon sugrįžusiems pasiūlyta pasižiūrėti 2014 m. sukurtą dokumentinį filmą „Laimingas žmogus“, pristatantį socialinių mokslų daktarą Valentiną Vytautą Toločką.

Respublikinį skaitymo brailio raštu konkursą iš dalies finansavo Lietuvos kultūros taryba, Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga. Prizų įsteigė ir UAB „Biomedika“.

TEATRO ŠVENTĖJE

Gegužės 8 dieną Vilniaus Tuskulėnų vidurinėje mokykloje įvyko dešimtoji teatro improvizacijų šventė „Melpomenė kviečias 2015“. Joje dalyvavo sostinės ugdymo mokyklų 8-12 klasių moksleivių dramų kolektyvai. Renginyje dalyvavo Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centro jaunieji artistai, kurie, pasitelkę teatro raiškos priemones, į bendraamžius prabilo jaunimui svarbiomis nūdienos temomis.

SVEIKINAME

Gegužės 11 dieną Anykščiuose išrinkta vietos bendruomenių taryba. Į tarybą išrinkti septyni nariai. Tarp jų - ir LASS Anykščių rajono filialo pirmininkė Kristina Maldžienė. Ši taryba sukurta miesto problemoms spręsti. Anykščių gyventojams duota laiko aktualiausioms problemoms įvardinti. Joms spręsti taryba turi per penkis tūkstančius eurų. Yra vilties, kad Anykščiuose nebus pamirštos ir neregiam aktualios miesto problemos.

Paprastųjų kadagių daugiausia yra pušynuose, mišriuose miškuose, upių ir kalvų slaituose. Kadagiams reikia švaraus dirvožemio, gryno oro, tinkamos kitų augalų kaimynystės. Šie augalai labai jautrūs užterštumui. Baktericidinių savybių kadagys turi daugiau nei kiti spygliuočiai. Kadagynai naikina beveik visus mikrobus, todėl jie laikyti savotiškais gydyklomis. Jei miško oras yra tūkstą kartų grynesnis už didmiesčio orą, tuomet kadagyno - tiek pat kartų grynesnis už paprasto miško.

Kadagių uogos turi antiseptinių savybių, jos padeda slopinti uždegimą, malšinti skausmą, lengvina atsikosėjimą, gerina medžiagų apykaitą, šlapimo išsiskyrimą.

Kadagių uogos nebijo nei sausrų, nei speigų, todėl jas galima rinkti bet koku metų laiku, tačiau geriausia - rudenį arba žiemą. Patieskite po krūmu švarią paklodę ir papurtykite augalą - prinokę vaisiai nukris patys, reikės tik juos surinkti. Kadagių uogos džiovinamos 30-35 laipsnių temperatūroje. Uogų sudėtyje yra eterinio aliejaus, cukraus, dervų, mineralinių, dažinių medžiagų ir daug kitų veiklių medžiagų, naudingų mūsų organizmui. Sudžiovintas uogas sausai galima laikyti 3 metus.

Seniau, šeiminiškės besiruošdamos raugti kopūstus ar agurkus, išsivirdavo stiprų kadagių šakelių nuovirą ir juo perplaudavo paruoštas statines daržovėms laikyti. Rūkant mėsą ar žuvį irgi būtinai naudodavo kadagių.

Pamerkta kadagio šakelė dezinfekuoja orą patalpose, o medinis kadagio padėkliukas, pastatčius ant jo karštą arbatinuką, sušyla ir sklei-

džia labai malonų aromata.

Kadagių eterinis aliejus išoriškai naudojamas kaip antibakterinė, uždegimo slopinamoji ir žaizdų gydomoji priemonė. Vonios su kadagių uogų ekstraktais tinka sergant reumatinėmis ligomis, podagra. Kadagių kvapieji aliejai veikia vegetacinę nervų sistemą ir atpalaiduoja raumenis, turi antiseptinį, antibiotinį poveikį. Įlašinkite 5-6 lašus kadagių aliejaus į dubenėlį ar specialią aromatinę lemputę ir pasistatykite miegamajame.

Tačiau reikia atsiminti, jog preparatų veikliosios medžiagos yra stiprios, todėl jų perdozavus gali sutrikti inkstų veikla, žmogus gali apsinuodyti. Patartina vaistažolių mišinių, kurių sudėtyje yra kadagių uogų, nevartoti ilgiau kaip 3-4 savaites.

Galime ir mes išbandyti „kadagių galybę“ pagal garsius mūsų liaudies medicinos žinovų - J.Vasiliausko, E. Šimkūnaitės - receptus.

Antpilas sąnariams gydyti. Valgomąjį šaukštą džiovintų kadagių uogų užpilkite 300 ml degtinės ir 10 dienų palaikykite tamsioje vietoje. Antpilu trinkite skaudamus sąnarius.

Kadagių vonios. Kelias susmulkintas kadagių šakeles su vaisiais užplikykite litru verdančio vandens, pavirkite 15-20 minučių. Palaikykite, kad prisitrauktų, ir perkošę supilkite į vonią. Tokios vonios irgi naudingos sąnariams gydyti.

Dantenoms gydyti. Jei skauda ar kraujuoja dantenos, kasdien sukramtykite po 2-3 uogas. Sukramtę - išspjaukite, nes per didelis kadagių sulčių kiekis kenkia inkstams.

TIFLOHUMORAS

Du vienaakiai piratai kulniuoja uosto kranti-
ne. Staiga vienas iš jų šūkteli:

- Velniai rautų, nieko nematau!

Kitas pažvelgia į jį ir sako:

- Nieko nuostabaus - ne ant tos akies užsirišai raištį!

- Ką daryti, kai įsimyli iš pirmo žvilgsnio?

- Žvilgtelėti antrą kartą...

Du įkaušę vyrukai išėjo iš restorano ir sėdo į automobilį. Pradėjo važiuoti. Vienas iš jų sako:

- Klausyk, aš negaliu vairuoti, nes nematau gatvės!

Kitas ramina:

- Nesijaudink, vairuosiu aš. Matau dvi gatves!

Viename Londono klube kalbasi du lordai:

- Vakar priėmė pas kunigaikštienę Polimbuk, - pasakoja vienas, - kunigaikštienės senelis apsirikęs pabučiavo man ranką...

- O kas buvo toliau?

- Tragedija. Įgimtas taktas privertė mane iki pobūvio pabaigos važduoti moterį.

I virš. - CHORO KARIAI. BFL nuotr.

IV virš. - G. KORŽEV-ČUVELIOV. ĮKAITAI. GYVA UŽTVARA. Vytauto GUDONIO tekstas.